

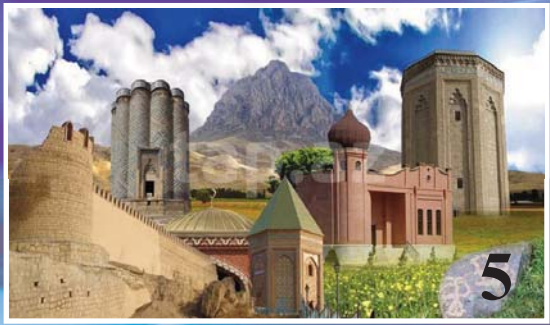

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 013 (6938)

**Naxçıvan Azərbaycandan
necə ayrı düşdü?**

5

Azərbaycan-Rusiya

münasibətlərində qarşılıqlı etimad və strateji tərəfdaşlıq

4

AŞPA-da fobiya yağışı

Avropa institutları iki standart,
milli və dini ayrı-seçkilik girdabında

3

Dağıdıcı müxalifət yeni
təxribat planlaşdırır

8

Məktəbə oxumağa yox,
öldürməyə gedən uşaqlar

14

Londonda Baronessa Koksun
və erməni diasporunun növbəti
təxribatının qarşısı alınıb

2

Rayonla şəhərin fərqi

13

Əməliyyat zamanı
yaranan risklər:
MƏSULİYYƏT
KİMDƏDİR?

16

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 23-də Rusiya Federasiyası Hökuməti sədrinin müavini, Hökumətlərarası Komissiya'nın həmsədri Aleksey Overçuku qəbul edib. Görüşdə ölkələrimiz arasında iqtisadi əməkdaşlıqla bağlı nəticələr baxımından 2023-cü ilin uğurlu olduğu bildirildi. Ötən ilin dekabrında Sankt-Peterburqda MDB Dövlət Başçıları'nın qeyri-rəsmi görüşü çərçivəsində Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin təmasları məmnunluqla xatırlandı.

Söhbət zamanı iqtisadi əməkdaşlığın geniş gündəliyə malik olduğu vurğulanaraq, qarşıda bu sahədə yeni istiqamətlər üzrə planların nəzərdə tutulduğu bildirildi.

Azərbaycan-Rusiya əməkdaşlığı uğurla inkişaf edir

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Rusiya Hökuməti sədrinin müavini Aleksey Overçuku qəbul edib

Ticarət dövriyyəsinin 17,5 faiz, həmçinin yük və tranzit daşımalarının davamlı artımı əməkdaşlığımızın yaxşı göstəricisi kimi dəyərləndirildi. Azərbaycan-Rusiya əməkdaşlığının inkişafının əsas istiqamətləri üzrə 2024-2026-cı illər üçün Yol Xəritəsinin imzalanmasının əhəmiyyəti vurğulandı. Aleksey Overçukun səfərinin əlaqələrimizin genişləndirilməsi işinə xidmət edəcəyinə əminlik bildirildi.

Görüşdə nəqliyyat-logistika, Şimal-Cənub Nəqliyyat Dəhlizinin təşviqi ilə bağlı məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Avropa diplomatiyasının başçısı Borel Cənubi Qafqazda sülh və əmin-amanlıq axtarışı söylərini baltalayır

RUSİYADAN BAXIŞ

“Cozef Borelin Cənubi Qafqaz regionunda vəziyyətlə bağlı mövqeyi birtərəfli və qərəzlidir, hətta onu qeyri-adekvat da adlandırmaq olar.” Bu fikirləri AZƏRTAC-a müsahibəsində tarixçi-qafqazşünas, tarix elmləri namizədi Oleq Kuznetsov yanvarın 22-də Avropa İttifaqının xarici siyasət və təhlükəsizlik məsələləri üzrə Ali nümayəndəsi Cozef Borelin bəyanatını şərh edərkən bildirdi. Həmin bəyanatda növbəti dəfə Ermənistanın ərazi bütövlüyü məsələsi qaldırılır və vurğulanır ki, “Ermənistanın suverenliyinin hər hansı şəkildə pozulması Brüssel ilə Bakı arasında münasibətlərdə ciddi fəsadlar doğuraçaq”.

Agentliyin müasibi bununla bağlı deyib: “Cənab Borelin Ermənistanın ərazi bütövlüyü haqqında fikirləri anlaşılmazdır, bu məsələ öz həllindən uzaqdır və nizamlanmayıb. Ermənistanın dörd qonşusundan yalnız biri - Türkiyə ilə sərhəd xətti müəyyən olunmayıb və qeydə alınmayıb. Ona görə də bu ölkənin ərazi bütövlüyünün nədən ibarət olduğu müəyyən edilməyib və nizam salınmayıb. Cənab Borelin rəhbərlik etdiyi Avropa diplomatiyası beynəlxalq hüquq reallıqlarından, həmin şərtlərin olmadığı halda isə tərəflərin öz ziddiyyətlərini sülh yolu ilə həll etmək istəyindən çıxış etməlidir. O, əvvəlcə etiraf etməlidir ki, Ermənistanın ərazi bütövlüyü təkcə Azərbaycanla deyil, həm də Gürcüstanla razılaşmalardan asılıdır və bu məsələyə təkcə Ermənistanın qonşularından birinin tərəfinə diqqət yetirməklə deyil, kompleks şəkildə yanaşmaq lazımdır. Məhz bu cür mövqe ölçüüb-biçilmiş və adekvat olacaq, cənab Borelin indi bizə nümayiş etdirdiyi yanaşma deyil. Amma hələ ki, onun mövqeyi birtərəfli

Obyektivlik, dürüstlük və qərəzsizlik ona xas olan xüsusiyyətlər deyil”.

Ümumilikdə, O.Kuznetsovun fikrinə, Avropa diplomatiyasının başçısının dünənki bəyanatında prinsipçə heç bir yenilik və ya əvvəllər deyilməyən fikir yoxdur. “Borelin bəyanatlarının onun özünün də parlaq nümayəndəsi olduğu Avropa İttifaqının transmilli bürokratiyasının maraqlarına tamamilə zidd olması sadəcə təəccüb doğurardı”, -deyə o vurğulayıb.

Rusiyalı tarixçi sonda deyib: “Cənab Borelin yerində olsaydım, Azərbaycanı təhdid etməzdim və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın ölkədə ona “Qarabağ irsi” korbəğirsəğindən qurtulmağa imkan verəcək və orada yenidən yaradılan Dördüncü respublikanı təkrarən sivil ölkələr sırasına daxil edəcək konstitusiyaya islahatı təşəbbüsünü hər cür dəstəkləyirdim. Diplomatin səriştəsi və peşəkarlığı real təzahürü hələ baş verməmiş və ehtimal olunan mənfi hallara diqqətin cəmlənməsində deyil, əslində yaxşı işlərdən ibarət olan məhz belə məsələlərdə özünü büruzə verir. Hərçənd, Avropa “bağ”ından kənarada yalnız cəngəllik görən insan üçün dünyaya belə bir baxış alışılan və təbiidir, elə onun problemi də bundan ibarətdir. Qarşılıqlı və təcavüz bunkerində gizlənərək özünü günəşi və səmanı görmək imkanından məhrum edən insan üçün dünyada yaşamaq çətinidir”.

Londonda Baronessa Koksun və erməni diasporunun növbəti təxribatının qarşısı alınıb

Londonda Baronessa Koksun və erməni diasporunun növbəti təxribatının qarşısı alınıb. Belə ki, Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığında fəaliyyət göstərən Azərbaycan icması erməni diasporunun və havadarlarının növbəti təxribatının qarşısını alıb.

Britaniya Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri Fəridə Pənahova bildirdi ki, Londonun mərkəzində yerləşən məşhur Karlton Klubu fevralın 5-də “Ermənistan: Dağlıq Qarabağın etnik təmizlənməsi” mövzusunda keçirilməsi nəzərdə tutulan tədbirə ev sahibliyi etməyi planlaşdırırdı. Bu tədbir qatı erməniperəst, türkçülüyə və İslam dininə düşmən münasibət bəsləyən Baronessa Karolina Koks, ona dəstək verən Lord de Moli TD və Ermənistanın Birləşmiş Krallıqdakı səfiri Varujan Nersesyan tərəfindən təşkil olunmalı idi.

Bundan xəbər tutan Britaniya Azərbaycanlıları Cəmiyyəti ölkədəki Azərbaycan icmasının adından Karlton Klubunun rəhbərliyinə açıq etiraz məktubu göndərmişdir. Məktubun surəti Britaniya xarici işlər naziri Devid Kemerona, parlament üzvlərinə, Lordlar Palatasının üzvləri Lord Evans, Lord Əhməd, Lord Kilkluni, Lord Sarraz və Baronessa Manzila Pola Udine, Avropa və Şimali Amerika üzrə nazir Leo Dokeriya, Britaniya XİN-in xüsusi komitəsinin rəhbəri Alisiya Kernsə, “Mühafizəkarların Səsi” təşkilatının rəhbərliyinə ünvanlanıb. Məktubda diqqətə çatdırılıb ki, tarixi məkanın əsassız tədbirə ev sahibliyi etməsi Azərbaycan icmasının dərin narahatlığına səbəb olub. Azərbaycanla Ermənistanın sülh müqaviləsinin imzalanmağa yaxın olduğu bir zamanda belə tədbirin təşkilinin iki ölkə arasında sülh perspektivlərini açıq şəkildə pozduğu, Birləşmiş Krallığın sülhü dəstəkləyən mövqeyinə və ölkənin xarici siyasətinə tam zidd olduğu vurğulanıb.

Azərbaycana qarşı etnik təmizləmə iddialarının tamamilə əsassız olduğu, BMT və Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin faktaraşdırıcı missiyalarının Qarabağda mülki infrastruktura hər hansı ziyanın deydiyinə, yaxud Azərbaycan hakimiyyəti tərəfindən erməni mülki şəxslərin məcburi köçürüldüyünə dair heç bir fakt aşkar etmədiyi və sənədləşdirmədiyi bir daha yada salınıb. Bundan başqa, Ermənistanın Britaniyadakı səfirinin öz ölkəsinin baş naziri Nikol Paşinyanın siyasətinin əleyhinə olan görüşün təşkilatçıları arasında yer alması təəccüblü fakt kimi xüsusi vurğulanıb.

Mötəbər sübutların olmadığı təqdirdə, əsassız ittihamların davam etdirilməsi nəticəsində xoşagəlməz vəziyyətin yarana biləcəyini, ötən il Queen Mary Universitetinin nümunəsini xatırladan cəmiyyət sədri Karlton Klubunun rəhbərliyini bu qərəzli tədbiri ləğv etməyə çağırıb.

Karlton Klubunun katibi Simon Robinsonun adından Britaniya Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri Fəridə Pənahovaya yanvarın 22-də ünvanlanan rəsmi məktubda bu görüşün klubda baş tutmayacağı təsdiqlənib. “Bu, bizim Britaniya diasporunun erməni diasporu və erməniperəstlər üzərində növbəti qələbəsidir”, - deyərək Fəridə Pənahova vurğulanıb.

AŞPA-da fobiya yağışı

Avropa institutları iki standart, milli və dini ayrı-seçkilik girdabında

Ermənistan+ Azərbaycan=sülh?

Rusiya Baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk Bakıda səfərdə olub, yanvarın 22-də o, azərbaycanlı həmkarı Şahin Mustafayevlə görüşüb. Səfərin ikitərəfli olduğu görünür. Amma xatırlamaq lazımdır ki, Overçuk və Mustafayev Azərbaycan və Ermənistan arasında kommunikasiyaların açılması üçün yaradılmış Rusiya-Azərbaycan-Ermənistan işçi qrupuna rəhbərlik edirlər. Overçuk Mustafayevlə danışıqlar apararaq "Azərbaycan-Rusiya əməkdaşlığının əsas sahələrinin inkişafına dair 2024-2026-cı illər üçün Yol Xəritəsi"ni imzalayıb. Rəsmilər müxtəlif sahələrdə uğurları qeyd edərək, eksklüziv olaraq ikitərəfli gündəmdən danışıblar.

Azərbaycanla Ermənistan arasında kommunikasiyaların blokdan çıxarılması Bakı üçün son dərəcə vacibdir. Çünki bu, Azərbaycanla Ermənistan arasında prinsiplərin həyata keçirilməsini, yəni Ermənistan ərazisi vasitəsilə Azərbaycanın qərb ra-

Avropa İttifaqı bir xristian təşkilatı, birliyidir. Nəzərə alsaq ki, bu coğrafiyada qeyri-xristianlarla yanaşı, əsasən, müsəlmanlar yaşayır, deməli, dini ayrı-seçkilik deyiləndə dərhal islam dininə sitayiş edənler yada düşür. Səhv də etmirik, "qoca qite"də xristianların din problem yaşayır. Bu yanaşma bütün sferalarda özünü büruzə verir, cəmiyyət arasında da, müxtəlif dövlət qurumlarında da. Fərq etməz təhqirə, ayrı-seçkilikə məruz qalanlar həmin ölkənin vətəndaşları da ola bilərlər. Yeni diskriminasiyadan heç bir müsəlman sığortalanmayıb. Xristiansansa səhv addımın, hətta cinayətin başlanacağı, müsəlmansansa haqqını qorumaqda problemlər yaşayacaqsan.

Türkiyə 50 ildən artıq idi ki, Avropa İttifaqına üzv olmaq üçün qapıda gözləyirdi. Ankara qarşısında hər il yeni tələblər qoyulurdu. Türkiyə nə qədər Avropa kriteriyalarını qəbul etsə də, yenə gözləmədə saxlayırdılar. Rəcəb Tayyib Ərdoğanın hakimiyyətə gəlişindən sonra məsələyə yenidən baxıldı və İttifaqa qoşulmaqdan imtina edildi. Bu, tam düzgün qərar idi. "Avropa kriteriyaları" deyilən cəfəngiyyətin əslində bəzi dövlətlər üçün baryer rolunu oynadığı belli oldu. Bu gün nə Türkiyədə, nə də Avropada qardaş ölkənin üzvlüyə qəbul olunması artıq gündəmdən çıxarılib. Avropa qitəsinin tam göbündə yerləşən Bosniya və Herseqovina da münasibət eynidir, yenə din məsələsi. Halbuki, Avropa əlində olan din adlı silahla, "insan haqları", "demokratiya", "söz və mətbuat azadlığı" adlı dəyənəklə çox ölkələrə hədə-qorxu gəlir, hətta bəzilərinə sındıra da bilər.

Azərbaycan 2001-ci ildə Avropa Şurasına üzv qəbul ediləndə Brüssellə Bakının məqsədləri fərqli idi. Bakı "Dağlıq Qarabağ" probleminin həlli naminə Ermənistanın da üzv olduğu bu təşkilatda olmaq, müzakirələrdə yaxından iştirak etmək və lazımı anda cavab reaksiyası vermək niyyətində idi. Nəzərə alsaq ki, Avropanın başqa bir institutu - ATƏT-də Minsk qrupu yaradılmışdı ki, bu qurum da Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə məşğul olmalı idi. Yeni bütün platformalar Avropanı göstərirdi. Azərbaycan Ermənistanın "oynadığı meydançada" olmağı lazım bilirdi və vacib hesab edirdi. Brüsselin isə niyyəti tam fərqli imiş, Bakını Qarabağın itirilməsinə razı salmaq. Əslində üç həmsədr ölkənin - Rusiya, Fransa və ABŞ-in fəaliyyətində başqa çalarlar tapmaq da mümkün deyildi. Belə olmasaydı 3 nəhəng dövlət, dünyanın supergücləri Ermənistanın əlində "aciz duruma düşməzdilər". Yeni görüntü də, nəticə də bunu deməyə əsas verir. Hər üç dövlət beynəlxalq nüfuzunu Ermənistanın, erməni lobbisinin utopiyasına, mifinə, fərziyyəsinə, uydurmasına qurban verirdi. Amma illər keçəndən sonra anlaşıldı ki, həmsədr ölkələrin məqsədi nə insan haqlarının, nə ərazi bütövlüyünün, nə də beynəlxalq qanunların qorunması deyilmiş, bu niyyətin arxasında hələ XI əsrdən başlanan və bu gün də davam edən səlib yürüşünü davam etdirmək, yeni məkanlar ələ keçirmək və Şərqə doğru genişlənmək dayanıb. Ermənistan adlı qondarma dövlət bu missiyanı yerinə yetirmək üçün hər şeyini ortaya qoyub.

Bir müddət Ermənistan Azərbaycan torpaqlarını işğalda saxlamaqla özünü "ağalarnın" yanında etibarlı nökr kimi təsdiq edə bildi. Amma Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin qətiyyəti, prinsipliliyi, milli maraqları qorumaq istəyi və xalqı bir yumruqda birləşdirməsi təkcə Ermənistanın yox, Avropanın da məkrli və çirkin niyyətlərini puça çıxardı. 44 günlük müharibə işğalçı ordunu torpaqlarımızdan qovmaq üçün bəs etdi. Azərbaycan bu müharibədə avropalıların bacarmadığı humanizm prinsiplərinə əməl etdi. Mülki vətəndaşlara qarşı həssaslıqla yanaşdı, itkilərin az olması üçün daha dəqiq silahlardan və həssas üsullardan istifadə etdi. Ötən ilin sentyabr ayında isə separatçılığın kökünü kəsməklə suverenliyini tam şəkildə bərpa etdi.

Qarabağda yaşayan ermənilərin təhlükəsizliyinə təminat verdiyini müxtəlif tribunallardan səsləndirdi, onların Azərbaycan və

təndaşlığını qəbul edəcəkləri halda bu torpaqlarda digər etnik xalqlar kimi yaşaya biləcəkləri xüsusi olaraq qeyd edildi. Amma, separatçılar ən son anda da çirkin oyunlarını bu dəfə ermənilər üzərində qurmağı bacardılar. Qarabağda yaşayan ermənilər, Azərbaycan hakimiyyətinin çağırışlarına baxmayaraq, öz istəkləri ilə Ermənistanı köçməyə qərarına gəldilər. Laçın sərhəd keçid məntəqəsində jurnalistlərin apardığı sorğu zamanı da məlum oldu ki, erməniləri Qarabağdan köçməyə separatçılar məcbur edir. Deməli, köçən bəlli, köçürən bəlli, "köçmə" deyən də bəlli və bütün bunları isbat edəcək sübutlar da ortada, onda Avropa Şurasının, Fransanın, Brüsselin, Almanyanın Azərbaycanı insan haqlarını pozmaqda ittiham etməsi hansı faktlara söykənir. Əlbəttə, "fakt"lar yoxdur.

AŞPA-dan çirkin oyunlar

Avropa Şurası Parlament Assambleyasının (AŞPA) qış sessiyasının ilk iclasında Azərbaycan nümayəndə heyətinin etimadnaməsi təsdiqlənməyib. Belə ki, almaniyalı deputat Frank Şvabenin Azərbaycan nümayəndə heyətinin etimadnaməsinin təsdiqlənməməsi ilə bağlı təklifi dəstəklənib, qərar qəbul edilməsi üçün Monitoring Komitəsinə göndərilib. İclaslarda Azərbaycan nümayəndə heyəti iştirak edib, lakin onların səsvərmə hüququ məhdudlaşdırılıb. Diqqət edin, əsas səbəb kimi isə Azərbaycan tərəfinin 2023-cü ildə Laçın dəhlizinə səfərə və Qarabağdakı vəziyyəti müşahidə etməyə, eyni zamanda, azərbaycanlı "siyasi məhbuslar"la görüşə icazə verməməsi göstərilib. Absurd yanaşmadır, beynəlxalq təşkilatın nümayəndəsi müstəsna səlahiyyətlərə malik bir persona deyil. Əlbəttə, monitoring aparmaq üçün hakimiyyət qurumları ilə birgə işləmək lazımdır və həm də bütün ölkələrə yanaşmada fərqlilik olmamalıdır. İkili standartların olduğu yanaşma qərəzlidir, ona görə də əvvəlcə avropalıları fəaliyyətlərində obyektivliyi qorumağı bacarmalıdır. Avropa Şurasının nümayəndələri minadan hələ tam təmizlənməmiş ərazilərə daxil olmağa çalışır, təbii ki, buna icazə verilməyəcək. Digər tərəfdən AŞPA üzvləri Laçın sərhəd keçid məntəqəsinin işini təftiş etməyə gedərkən ermənilərin qarşı tərəfdən atəş açmayacağına zəmanət yoxdur.

Qaldı, "siyasi məhbus" məsələsinə, Azərbaycan dövləti dəfələrlə bəyan edib ki, ölkəmizdə siyasi məhbus yoxdur, Avropa təşkilatlarının küreyinə "siyasi məhbus" "peçət" vurduğu şəxslərə gəlincə, onlar konkret cinayət törətmiş şəxslərdir və cəzalarını da alacaqlar. Avropalıların narahat olması da təbiidir, çünki, həmin "siyasi məhbuslar" ələ bəlli dairələrə çalışan marionet ünsürlərdir.

Məhz onların "fəaliyyəti" sayəsində avropalılar az qala bizi soyqırımı törətmiş bir dövlət kimi təqdim etməyə hazırlaşırlar. İnsan haqlarının "pozulması"ni isə heç demirəm.

İslamofoblar, türkofoblar

Monitoring Komitəsi 24 saat ərzində qərar verməlidir ki, Azərbaycanın AŞPA-da səsinə dondursun. Olsun, Azərbaycan Avropa ilə nəfəs almır, bu qurum onsuz da əhəmiyyət kəsb etmir. Məsələ ondadır ki, bu, Azərbaycana qarşı atılan ilk belə addım deyil, böyük ehtimalla son da olmayacaq. Çünki sözügedən qurum müxtəlif ölkələrin Avropa Parlamentinə düşə bilməyən islamofob və türkofob təfəkkürlü nümayəndələrin, o cümlədən almaniyalı deputat Frank Şvaben kimi insanların düşərgəsinə çevrilib. Sosial Demokrat Partiyasının üzvü olan və Kansler Olaf Şoltse yaxınlığı ilə bilinən F.Şvaben Cənubi Qafqazla xüsusi maraqlanır. Bir çox AŞPA nümayəndəsi kimi F.Şvabenin də erməni lobbisi və diasporu ilə yaxın əlaqələri var. Digər diqqətçəkən məqam isə onun neonasist Peqida hərəkatının üzvləri ilə münasibətinin olmasıdır. Bütün bunları ümumiləşdirdikdə F.Şvabenin də islamofob, türkofob olduğu üzə çıxır. F.Şvaben faktoru həm də başqa bir məsələni gündəmə gətirir: söhbət Fransa və Almanyanın tandem şəklində çıxışı etməsindən gedir. Aydın məsələdir ki, Fransa bir çox hallarda öz istəklərini Almaniyaya vasitəsilə reallaşdırmağa çalışır. Fransa AŞPA-nı Azərbaycana qarşı vasitə kimi istifadə edir. Bakının cavabı sərt olacaq. Azərbaycanın təşkilata etirazı nümayəndə heyətimizin qurumdakı fəaliyyətinin dayandırması ilə nəticələne bilər. Bu gün Azərbaycanın AŞPA-ya ehtiyacı yoxdur. Bakı Qarabağ probleminin həllinə görə AŞPA-ya üzv olmuşdu. Artıq bu problem həll olunub.

yonları ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında əlaqəni nəzərdə tutur. Xatırladıq ki, kommunikasiyaların açılmasına dair razılaşmanın özü Rusiya Federasiyası, Azərbaycan prezidentləri və Ermənistanın baş nazirinin 2020-ci ilin noyabrında üçtərəfli bəyanatında qeyd olunub. Sənədin 9-cu bəndində deyilir: "Regionda bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələri blokdan çıxarılacaq. Azərbaycan Respublikası vətəndaşların, nəqliyyat vasitələrinin və yüklərin hər iki istiqamətdə maneəsiz hərəkətini təşkil etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının qərb rayonları ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında nəqliyyat rabitəsinin təhlükəsizliyinə təminat verir".

Ermənistanın təklif etdiyi "Dünyanın kəşisməsi" layihəsi isə reallıqla uzlaşmadığı üçün havadan asılı qalıb. Əksinə, "Zəngəzur dəhlizi" layihəsi həm də bütün növ logistik marşrutların açılmasından bəhs edir. Bu arada, Ermənistanın Təbii Siyasi Tədqiqatlar İnstitutunun elmi işçisi Sergey Melkonyan qeyd edir ki, İrəvanın bu gün ona uyğun olmayanı dəyişmək imkanı yoxdur. "9-cu bənd Ermənistanın maraqlarına əsaslanmayıb, lakin o, buna imza atıb. Nəyisə dəyişmək mümkün idi, lakin bunun üçün başqa formatlar lazımdır, lakin onlar işləmir", - ekspert qeyd edib.

Azərbaycan və Ermənistan nümayəndələri 2023-cü ilin birinci yarısında Aİ və ABŞ-də görüşərək bir-biri ilə fəal qarşılıqlı əlaqədə olublar. Hətta bəzi məqamlarda belə görünməyə başladı ki, tərəflərin müzakirə etdiyi sülh müqaviləsi Qərbdə hardasa imzalanıla bilər, bu da Moskvanın narazılığına səbəb oldu. Ancaq ilin sonuna qədər hər şey dağıldı. İlham Əliyev Qərbi İrəvanla yanaşı oynamaqda ittiham etdi və Bakının Qərb vasitəçiləri ilə danışıqlarda iştirakını qəfil məhdudlaşdırdı. Aİ və ABŞ hələ də Azərbaycan nümayəndələrini müzakirələrə dəvət edə bilməyib.

V.VƏLİYEV

Azərbaycan və Rusiyanı möhkəm dostluq və əməkdaşlıq ənənələri bir-birinə bağlayır. Dövlətlərin münasibətləri qarşılıqlı faydalı tərəfdaşlıq xarakteri daşıyır və mehriban qonşuluq bir-birinin marağına hörmət prinsiplərinə əsaslanır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarında dəfələrlə vurğulayıb ki, ictimai-siyasi və humanitar sahələrdə Rusiya ilə Azərbaycan arasında siyasi dialoq, fəal parlamentlararası və regionlararası əməkdaşlıq tənzimlənib. Ticari-iqtisadi, investisiya, elmi-texniki və humanitar əlaqələr, vətəndaş cəmiyyəti təsisatları arasında kontaktlar genişlənir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin yanvarın 23-də Rusiya Federasiyası Hökuməti Sədri-nin müavini, Hökumətlərarası Komissiyanın həmsədri Aleksey Overçukla qəbulu mövcud münasibətlərin təzahürüdür. Görüşdə ölkələrimiz arasında iqtisadi əməkdaşlıqla bağlı nəticələr baxımından 2023-cü ilin uğurlu olduğu bildirilib. Ötən ilin dekabrında Sankt-Peterburqda MDB Dövlət Başçılarının qeyri-rəsmi görüşü çərçivəsində Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin təmasları məmnunluqla xatırlanıb. Əlbəttə ki, müstəqil Azərbaycanın bir çox dünya dövlətləri ilə eləcə də - Rusiya ilə olan münasibətləri qarşılıqlı etimada və strateji tərəfdaşlığa əsaslanır.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinlə mütəmadi olaraq keçirdiyi görüşlər, ikitərəfli və beynəlxalq gündəmdə olan əsas mövzularla bağlı müzakirələr bu əlaqələrin genişlənməsinə gətirib çıxarır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində qeyd etdiyi kimi, "Heydər Əliyev və Vladimir Putin Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin hazırkı səviyyəsinin əsasını qoyublar". Cənab Prezident onu da bildirmişdir ki, biz bu gün artıq bu münasibətləri müttəfiqlik qismində təkcə de-fakto deyil, həm də de-yure səciyyələndiririk.

TİCARƏT DÖVRİYYƏSİNİN 17,5 FAİZ, HƏMÇİNİN YÜK VƏ TRANZİT DAŞIMALARININ DAVAMLİ ARTIMI ƏMƏKDAŞLIĞA TÖHFƏDİR

İqtisadi sahədə əlaqələrin genişləndirilməsində, qarşılıqlı faydalı birgə əməkdaşlıq layihələrinin həyata keçirilməsi də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Təbii ki, iki ölkənin rəhbərliyi səviyyəsində sıx münasibətlər əlaqələrin demək olar ki, bütün sahələrində öz əksini tapıb. Dövlət başçımız Rusiya Federasiyası Hökuməti Sədri-nin müavini, Hökumətlərarası Komissiyanın həmsədri Aleksey Overçukla söhbəti zamanı iqtisadi əməkdaşlığın geniş gündəliyə malik olduğu vurğulanaraq, qarşıda bu sahədə yeni istiqamətlər üzrə planların nəzərdə tutulduğu bildirilib. Ticarət dövriyyəsinin 17,5 faiz, həmçinin yük və tranzit daşımalarının davamlı artımı əməkdaşlığımızın yaxşı göstəricisi kimi dəyərləndirilib. Azərbaycan-Rusiya əməkdaşlığının inkişafının əsas istiqamətləri üzrə 2024-2026-cı illər üçün Yol Xəritəsinin imzalanmasının əhəmiyyəti vurğulanıb. Aleksey Overçukun səfərinin əlaqələrimizin genişləndirilməsi işinə xidmət edəcəyinə əminlik bildirilib. Görüşdə nəqliyyat-logistika, Şimal-Cənub Nəqliyyat Dəhlizinin təşviqi

Azərbaycan-Rusiya münasibətlərində qarşılıqlı etimad və strateji tərəfdaşlıq

ilə bağlı məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi də aparılıb.

POSTSOVET MƏKANINDA TƏHLÜKƏSİZLİK SAHƏSİNDƏ ƏMƏKDAŞLIQ ÜÇÜN YENİ İMKANLAR

Vurğulayaq ki, Müttəfiqlik Qarşılıqlı Fəaliyyəti haqqında Bəyannamənin imzalanması ölkələrimizin daha sıx qarşılıqlı əlaqələrə malik olduğunu əsaslandırır mühüm siyasi sənədlərdən biridir. "Bu Bəyannamə bizim münasibətlərimizi müttəfiqlik səviyyəsinə çıxarır. Bu, həm böyük imtiyaz, həm də böyük məsuliyyətdir. Biz bu günə təkidlə, uzun müddət əməkdaşlıq potensialını artırmaqla, səmimiyyətə, mehriban qonşuluğa, pragmatizmə, qarşılıqlı maraqların nəzərə alınmasına əsaslanan münasibətlər qurmaqla gəlib çatmışıq" - deyər Prezident İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirmişdir. Bu sənəd post-sovet məkanında təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar açır.

Vurğulamaq yerinə düşər ki, 4 aprel 1992-ci il tarixində Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında diplomatik əlaqələr qurulmuşdur və həmin ildə hər iki dövlətin qarşılıqlı olaraq səfirlikləri açılmışdır. Azərbaycan və Rusiya arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30 illiyi ərəfəsində imzalanan bu sənədin ölkələrimiz üçün, qarşılıqlı əlaqələ-

rimiz üçün, həm də regional təhlükəsizlik üçün müsbət əhəmiyyətə malikdir. Bəyannamə iki ölkənin qarşılıqlı əlaqələrinin ən vacib sahələrini əhatə edir. Bu sahələrdən biri də humanitar sahədir. Azərbaycanda rus ədəbiyyatına və mədəniyyətinə böyük maraq var. Məktəblərdə rus dilinin öyrənilməsi tam həcmdə saxlanılıb və 300-dən çox məktəb fəaliyyət göstərir. Paytaxtda Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrı və Slavyan Universiteti fəaliyyətdədir. Rusiyanın aparıcı ali məktəblərinin Azərbaycanda filialları açılıb. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin filialı, Seçenov adına Birinci Moskva Dövlət Tibb Universitetinin filialı çox uğurla fəaliyyət göstərir. Azərbaycanda ali məktəblərin rus bölməsində 15 mindən çox tələbə təhsil alır və rus dilində təhsilə maraq artır.

Onu da vurğulamaq yerinə düşər ki, hazırda Rusiyada təxminən 11 min azərbaycanlı tələbə təhsil alır. 2022-2026-cı illərdə Azərbaycanlıların xarici universitetlərdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı çərçivəsində Azərbaycan Rusiya universitetlərini Azərbaycan vətəndaşlarının təhsili üçün üstün universitetlər siyahısına daxil edib. 2023-2024-cü tədris ili üçün Azərbaycan vətəndaşları üçün Rusiyanın ali məktəblərində təhsil almaq üçün kvota 270 nəfər müəyyən edilib.

REGIONAL VƏ BEYNƏLXALQ

TƏHLÜKƏSİZLİYİN TƏMİNATI

Xatırlatmaq yerinə düşər ki, Rusiya Federasiyası və Azərbaycan Respublikası arasında dostluq, əməkdaşlıq və qarşılıqlı təhlükəsizlik haqqında 3 iyul 1997-ci il tarixli Müqavilə, Rusiya Federasiyası və Azərbaycan Respublikası arasında dostluq və strateji tərəfdaşlıq haqqında 3 iyul 2008-ci il tarixli Bəyannamə və s. bu əlaqələrin təməlinin möhkəmlənməsində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Əlbəttə ki, ikitərəfli münasibətlər Rusiya Federasiyasının və Azərbaycan Respublikasının xalqlarının maraqlarına tam şəkildə cavab verir, regional və beynəlxalq təhlükəsizliyin və sabitliyin təmin edilməsinə töhfə verir. Hal-hazırda iki ölkə arasında müqavilə-hüquqi bazaya 200-ə yaxın dövlətlərarası, hökumətlərarası və regionlararası sazişlər daxildir. Ölkələrimiz arasında əməkdaşlıq son illər nəzərəcarpacaq dərəcədə canlanıb. Rusiyanın 70-dən çox subyekti Azərbaycanla əməkdaşlığı inkişaf etdirir, onların dördü birinin ticari-iqtisadi, elmi-texniki və mədəni əməkdaşlıq haqqında sazişləri var.

Müasir dövrdə dövlətlər arasındakı münasibətlər keyfiyyətə yeni mərhələyə yüksəlib. Ölkələrimiz arasında çoxşaxəli müqavilə-hüquq bazası yaradılıb və bütün bunlar uğurla reallaşır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Naxçıvan Muxtar Respublikası-100

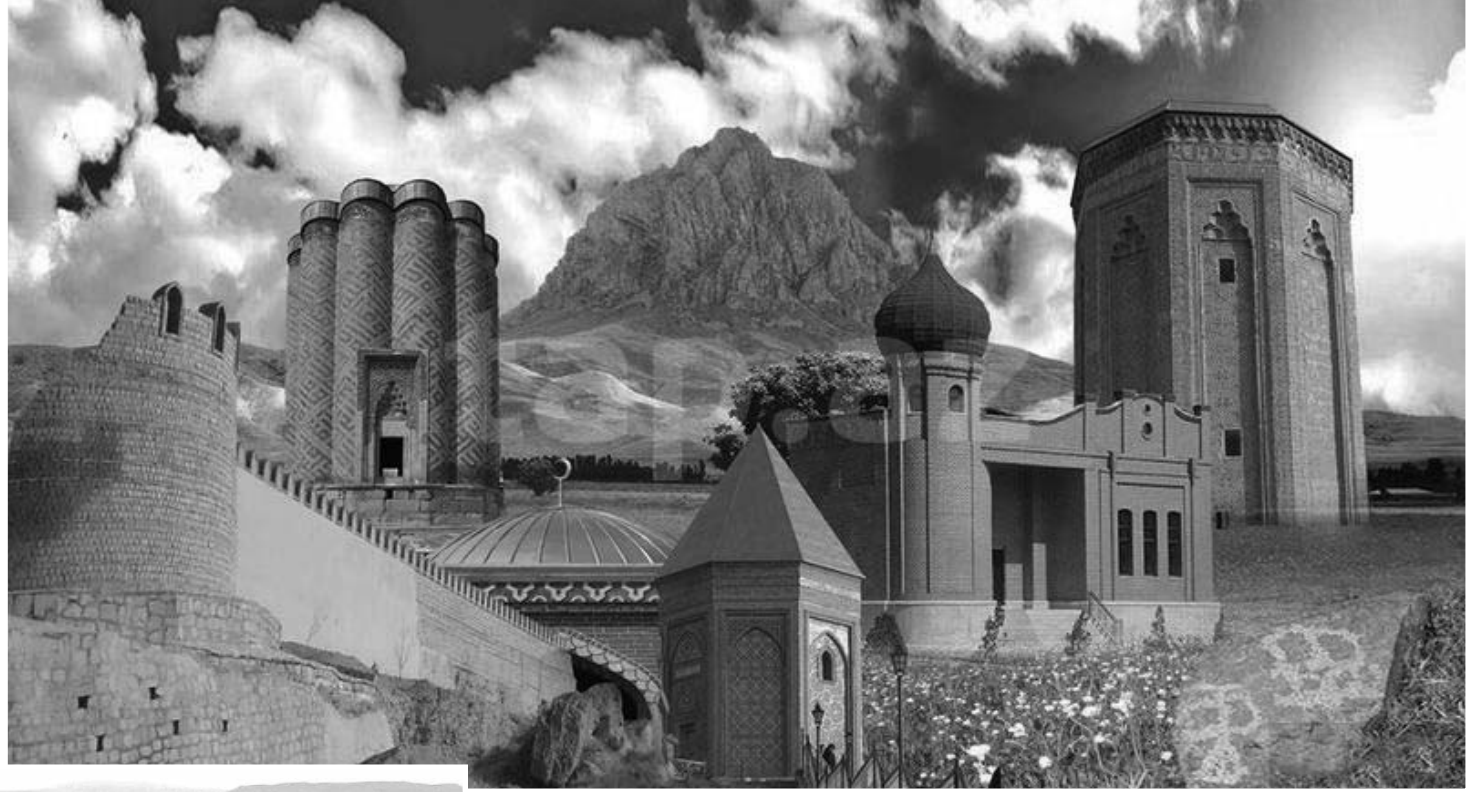
III YAZI

1991-ci ilin noyabr ayının axırları idi. Bakıdan Naxçıvana gedən son qatarda hazırda AMEA Naxçıvan Bölməsinin Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun direktoru, Əməkdar elm xadimi, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Fəxrəddin Səfərli ilə bir kupa da yol yoldaşı idik. Bu, o zaman idi ki, artıq ermənilər düz bir il olardı ki, Naxçıvanı blokadaya almışdı. Ermənistan ərazisindən keçərək Naxçıvana verilən elektrik enerjisi və təbii qaz xətləri dağıdılmış, muxtar respublika işıqsız və qazsız qalmışdı. Bu son qatar da mütəmadi işləmirdi. Çox tez-tez qatarların qarşısı daşnaklar tərəfindən kəsilir və ya daşa tutulur, maşinistlər döyülür, təhqir olunur, sənişinlərin həyatı isə təhlükə qarşısında qalırdı. Lakin Bakı və ölkənin digər rayonları ilə əlaqə saxlamaq üçün Naxçıvan sakinləri həyatlarını təhlükə qarşısına qoysalar da, qatardan istifadə etmək məcburiyyətində idilər.

Lakin bu qatar son qatar idi. Bu qatardan sonra artıq 33 ildir ki, Naxçıvana Bakıdan bir daha qatar yola düşməyib. Elə Naxçıvanın Azərbaycanından ayrı düşməsi səbəblərini də bu son qatarda hörmətli Fəxrəddin müəllimin söhbətindən dinlədik. Çünki son qatarda Mehridə iki gün qalmalı olduq, həm də böyük təhlükə ilə üz-üzə... Sonra göndərilən vertolyot bizi Naxçıvana apardı. Bu söhbətin təfəssilatı ilə dinləmək üçün yetərinəcə vaxtımız var idi.

Söhbət necə oldu ki, açıldı? Kupemizin yarıaçıq qapısı qarşısından ötən iki nəfərin söhbəti içəridə aydınca eşidilirdi. Onlardan biri: - Meğriyə nə vaxt çatarıq?

Naxçıvan Azərbaycandan necə ayrı düşdü?

"Səhərə yaxın", - deyə o biri cavab verəndə, Fəxrəddin müəllim yerindən dik qalxıb, qapını tamam araladı və buradan keçməkdə olan iki gənc oğlana hirsle:

-Hansınız idi Meğri deyən?

Oğlanlardan biri cavab verdi:

-Mən.

-Adın nədir?

-Murad.

Fəxrəddin müəllim:

-Elə deyil, oğul, oranın adı Meğri deyil, Mehridir. Ora bizim əzəli torpağımızdır. Başımıza gətirilən oyunların nəticəsində indi öz torpağımızın adını siz gənclər səhv deyirsiniz. Bu, böyük bir tarixdir. Hər kəsin bilməli olacağı bir tarix. Əlimizdən zorla alınsa da, bəri özümüz bu adları dəyişdirilmiş yurd yerlərinin əsl adlarını qoruyub saxlayaq axı.

Gənc oğlanın bir anda yanaqlarına allıq çökdü, səhvini dərhal anladığı, çox utandığı açıqca hiss olunurdu... Başını aşağı dikib, "üzr istəyirəm", - dedi. Onun bu hərəkəti yəqin Fəxrəddin müəllimin xoşuna gəldi ki, ötən illərin tarixinə yolçuluğa çıxıb söhbətə başladı:

-1918-ci il mayın 29-da Azərbaycan Xalq

Cümhuriyyəti hökuməti tərəfindən İrəvanın ermənilərə güzəşt edilməsindən sonra ermənilər Naxçıvanı ələ keçirmək üçün daha da fəallaşmışdı. Həmin zaman Amerika Birləşmiş Ştatlarının bölgədə rolunun artması erməniləri daha da şirnikləşdirdi. Naxçıvana təzyiqlər artırdı, buna görə də bölgəni ermənilərin işğalından qorumaq üçün əhalinin təşəbbüsü ilə 1918-ci ilin noyabrında Araz-Türk Respublikası yaradıldı. Çox geniş bir ərazini - 8696 kvadrat kilometr, o cümlədən Naxçıvan və Şərur-Dərələyəz qəzalarını, Ordubad mahalını, Sərdarabadi, Uluxanlı, Vedibasarı, Qəmərini, Mehrini, Sürməlini əhatə edən və 1 milyon nəfərə yaxın əhalisi olan Araz-Türk Respublikasının paytaxtı Naxçıvan şəhəri idi. Az bir müddət yaşamasına baxmayaraq Araz-Türk Respublikası əhalinin erməni təcavüzünə qarşı səfərbərliyə alınmasında, bölgəni erməni işğalından qorunmasında mühüm rol oynayırdı. Bu işdə əsas daha əvvəllərdən qoyulmuş, Araz-Türk Respublikası tərəfindən işə təşkilatlandırılmış milli qüvvələr - batalyonlar, o cümlədən Kəblə Muxtarın rəhbərlik etdiyi Nəhrəm batalyonu, Kəblə Kərimin rəhbərlik etdiyi Cəhri

batalyonu, Məhəmmədza bəyin rəhbərlik etdiyi Dizə batalyonu, Hüseyn Əliyevin rəhbərlik etdiyi Şərur batalyonu, Həsən Şaliverdi oğlunun rəhbərlik etdiyi Şərur-Sədərək kəndlərindəki birliklər, Məşədi Ələsgər ağanın rəhbərlik etdiyi Yengicə qüvvələri, Möhsün Camalovun rəhbərlik etdiyi Kərkər qüvvələri, Fətullah Hüseynov və Kərbəlayi Həbib bəyin başçılığı ilə Cəlilkənd-Zeyvə-Düdəngə kənd qüvvələri, İbrahimxəlil Axundovun rəhbərlik etdiyi Ordubad batalyonu mühüm rol oynamışlar. Bütün bunların sayəsində, əhalinin qüvvəsi ilə Naxçıvan erməni təcavüzündən xilas oldu. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ərazi bütövlüyü təmin olundu.

1919-cu ilin əvvəllərində ingilislər Naxçıvanı tutaraq Araz-Türk Respublikasını və Naxçıvan Milli Komitəsini ləğv etdilər. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti ermənilərə inanaraq 23 noyabr 1919-cu ildə Ermənistanla bağlanmış müqavilənin şərtlərinə əsasən öz qoşunlarını Zəngəzurdan çıxardı. Bundan istifadə edən ermənilər Zəngəzuru tutdu və Naxçıvanın Azərbaycandan ayrı düşməsinin əsası qoyuldu. Zəngəzurun bir hissəsinin ermənilər tərəfindən işğal edilməsi Naxçıvan bölgəsinin blokadaya salınması, onun Azərbaycanın əsas hissəsi ilə əlaqələrinin kəsilməsi ilə nəticələndi.

Əzəli və tarixi Azərbaycan torpağı olan, hazırda indiki Ermənistanın cənub-şərqində yerləşən Zəngəzur ərazisi qədim zamanlardan Azərbaycan xalqına məxsus Göyçə gölü hövzəsini və Azərbaycan Respublikasının cənub-qərb hissəsini əhatə edir. Qərbdən Zəngəzur, şərqdən Qarabağ dağları ilə sərhədlənən, qədim zamanlardan Azərbaycan ərazisində yaranan müxtəlif dövlətlərin tərkibində olan və əhali tərəfindən Zəngəzur mahalı kimi tanınan bu ərazinin bir hissəsi Xanlıqlar dövründə Qarabağ, bir hissəsi Naxçıvan, qalan hissəsi İrəvan xanlığının tərkibində olmuşdur. Mahal ərazisinə daxil olan torpaqlar el qaydası ilə Qarakilsə, Gorus, Qa-

fan, Mehri, Zəngilan, Qubadlı, Laçın bölgələrinə bölünmüşdür. Şimali Azərbaycanın Rusiyaya ilhaq edilməsindən sonra digər Azərbaycan torpaqları kimi, əhalisi ancaq Azərbaycan türklərindən ibarət olan Zəngəzura da İrandan və Osmanlı imperiyasından çoxlu erməni köçürülmüş, bununla da ərazidə onların sayı süni surətdə artırılmışdır.

Hələ Rusiya imperiyası dağıldıqdan sonra, XIX yüzillik boyu buraya köçürülən və yaranmış vəziyyətdən istifadə edən ermənilər 1917-ci ilin martından 1918-ci ilin mayınadək Zəngəzur ərazisində türk-müsəlman əhaliyə qarşı böyük soyqırımlar törətmiş, yüzlərlə yaşayış məskəni dağıtmış, əhalini deportasiya etmişlər. Bu qırğınlar 1918-ci ilin mayın sonlarında Cənubi Qafqazda Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan dövlətlərinin yaranmasından sonra da davam etdirilmişdir. Təkcə erməni quldurlarından Andronikin, Njdenin və Dronun dəstələrinin basqınları nəticəsində 1918-ci ildə Zəngəzurun 115 kəndi yerlə-yeksan edilmiş, əhalisinə divan tutulmuşdu. Bu qırğınlar zamanı 3257 kişi, 2776 qadın, 2196 uşaq qətlə yetirilmiş, 1060 kişi, 794 qadın və 485 uşaq yaranmışdı. Beləliklə, bütün qəza üzrə 10068 nəfər müsəlman əhalisi öldürülmüş və şikəst edilmiş, 50 mindən çox adam didərgin düşərək Azərbaycanın kəndlərinə pənah getirmişdi.

"Aydın oldu, oğul?", - deyə Fəxrəddin müəllim gənc oğlana soruşdu.

Oğlan sanki sinifdə yeni dərs izah edəndən sonra müəllimin, "Aydın oldumu, uşaqlar?" - sualına verilən cavab kimi:

"Bəli, müəllim", - dedi.

Fəxrəddin müəllim:

-Bax, beləcə Mehrini etdilər Meğri. Bu qatar yolu Bakıdan Naxçıvanadək əzəli Azərbaycan torpaqlarıdır. Siz də gözünüzü açıb qatarınızın "Ermənistan" da keçdiyini görmüsünüz. Amma elə deyil, övlad, elə deyil.

Fəxrəddin müəllim nə işə fikirləşirmiş kimi görünürdü. Və birdən davam etdi:

Ardı Səh. 6

Əvvəli Səh. 5

-29 noyabr 1920-ci ildə Ermənistan SSR-in yaradılmasından sonra ermənilər Naxçıvana olan ərazi iddiaları daha da genişləndi. Bu zaman V.İ.Lenin, İ.Stalin və S.Orcenikidze Naxçıvanın Ermənistana verilməsi ideyasını müdafiə edirdilər. İ.Stalin hələ Ermənistanda sovet hakimiyyətinin qurulmasından əvvəl, 4 noyabr 1920-ci ildə AK(b)P Mərkəzi Komitəsinin Siyasi Bürosu və RK(b)P Qafqaz Bürosu üzvlərinin iştirakı ilə "Ermənistanda vəziyyət" məsələsi müzakirə edilərkən belə bir bəyanatla çıxış etmişdi ki, əgər bilmək istəyirsinizsə, Zəngəzur və Naxçıvanı kimə məxsus olmalıdır, onları Ermənistanın indiki hökumətinə (yeni Daşnak hökumətinə) vermək olmaz, Sovet hökuməti olanda vermək olar. Bu bəyanat elə bir vaxtda verilmişdi ki, artıq Qırmızı ordu hissələri Cənubi Qafqaza daxil olmuş, Azərbaycanı, az sonra Naxçıvanı sovetləşdirmişdi. Ermənistanın sovetləşməsinə lap az qalmışdı. Başqa sözlə desək, Ermənistan 29 noyabrda, yeni bəyanatdan 25 gün sonra sovetləşdi. Deməli, İ.Stalin bu vəziyyəti qabaqcadan görür və faktiki olaraq Naxçıvanın və Zəngəzurun Ermənistana verilməsini istəyirdi. Məhz buna görə də Ermənistan sovetləşdikdən sonra sovet rəhbərliyinin anti-Azərbaycan siyasəti nəticəsində Zəngəzur ərazisinin böyük bir hissəsi Ermənistan SSR-ə verildi. Bu tarixi Azərbaycan torpağının hesabına Ermənistan SSR Xalq Komissarları Sovetinin 20 iyul 1921-ci il tarixli qərarı ilə Ermənistan SSR-nin tərkibində Zəngəzur qəzası yaradıldı. Beləliklə, Zəngəzurun Ermənistana verilməsi ilə Naxçıvan bölgəsi süni surətdə Azərbaycanın əsas hissəsindən ayrı salındı.

Bizim kupenin qarşısına xeyli adam toplaşmışdı. Onlardan biri: -Muxtariyyət olmasaydı, Naxçıvanın taleyi də belli olmayacaqdı.

Fəxrəddin müəllim bu fikrə də açıqlama gətirdi:

-Əlbəttə. Bu məsələlər o qədər planlı şəkildə həyata keçirilirdi ki... Məqsəd Naxçıvanı aradan götürüb hazırca loxma kimi mənimsəmək idi. Muxtariyyət statusu bu loxmanı düşmənin ağzında zəhərə çevirdi. Naxçıvana Azərbaycanın tərkibində muxtariyyət statusunun verilməsində Moskva və Qars müqavilələrinin də böyük rolu oldu.

Nəriman Nərimanovun bu məsələdə prinsipial mövqeyi, Behbud ağa Şaxtaxtinskini Moskvada apardığı danışıqlar Naxçıvan məsələsində Moskvanın mövqeyinin dəyişməsinə öz təsirini göstərdi. Ümumiyyətlə, Behbud ağa Şaxtaxtinskini Naxçıvana muxtariyyət statusunun verilməsində çox böyük xidmətləri olmuşdur. O hətta Moskvaya, Vladimir İliç Leninə məktub yazmış, həmin məktubda Naxçıvan, Zəngəzur və Dağlıq Qarabağ haqqında həqiqətləri ona çatdırmışdı. Məktubda tarixi Azərbaycan torpaqları olan ərazilər, həmin yerlərin coğrafiyası, əhalisinin milli tərkibi haqqında məlumatlar verilmiş, fikirlərini sübut etmək üçün Moskvaya bir sıra arayışlar göndərilmişdi. Bütün bunlar Leninin diqqətini cəlb etmiş, nəticədə Siyasi Büro onun təklifi ilə Azərbaycan SSR-in tərkibində Naxçıvan SSR-in təşkili haqqında qərar qəbul etmişdi.

16 mart 1921-ci ildə RSFSR ilə Türkiyə arasında bağlanan Moskva müqaviləsi, bunun ardınca 13 oktyabr 1921-ci ildə Qarsda Türkiyə, Rusiya, Azərbaycan, Ermənistan və Gürcüstan nümayəndələrinin iştirakı ilə imzalanan müqavilə Naxçıvanın ərazi mənsubiyyətini, hətta sərhədlərini belə təsdiqlədi. Ancaq müxtəlif səbəblərdən Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaradılması ləngimiş, 27 fevral 1923-cü ildə III Ümum Naxçıvan Sovetlər qurultayının qərarı ilə Naxçıvan Muxtar Diyarı yaradılmışdı. Nəhayət, 9 fevral 1924-cü ildə Azərbaycan MİK Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının yaradıldığını elan etdi. Beləliklə, qədim və əzəli Azərbaycan ərazisi olan Naxçıvan 1920-1923-cü illərdə Naxçıvan SSR, 1923-1924-ci illərdə Naxçıvan Muxtar Diyarı, 1924-cü ilin 9 fevralından 1990-cı ilin 17 noyabrınadək Naxçıvan MSSR adlanmışdır. Naxçıvan MSSR Ali Sovetinin 1990-cı ildə yeni seçilmiş deputatlarının iştirakı ilə 17 noyabrda keçirilən ilk sessiyasına sədrlik edən Heydər Əliyevin təklifi ilə Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikası-

Naxçıvan Azərbaycandan necə ayrı düşdü?

nın adından "Sovet Sosialist" sözləri çıxarıldı. Həmin vaxtdan Azərbaycanın bu qədim diyarı Naxçıvan Muxtar Respublikası adlanmağa başladı.

Kupemizin qarşısındakı adamların sayı get-gedə artırdı. Hətta vaqon nəzarətçisi də bu sıxlığa heç nə demirdi. Bir tərəfdə sakitcə dayanıb söhbətə qulaq asırdı. Sanki burada danışılanlar onun dərdi-səri idi, ürəyindən xəbər verirdi. Çoxdan gözlədiyi söhbət bu gün açılmışdı. Axı o, dəfələrlə daşlanan, güllə-baran edilən bu qatarda xəsarət almışdı.

Yaşlı bir kişi söhbətə qarışdı: -Ay qardaş, bunlar tarixən belə olublar da. Başqasının hesabına guruldayanlar, vicdansızlar. Bizdədir axı günah. Niyə unutmuruşuq bunların əməllərini, niyə yenidən qapımızı açmışıq üzrlərinə? Naxçıvanda törətdikləri faciələri, camaata olmanın müsibətlərini yaşatdıqlarını atabamız yana-yana nağıl edib həmişə. Bizim-sə bunlara yenidən yazığımız gəlib. Ta bilməmişik ki, düşmən elə düşməndir, sadəcə məqam gözəlyir.

Fəxrəddin müəllim yaşlı kişinin söylədiklərinin davamını gətirərək dedi:

-Elədir, bəli. Naxçıvan bunların həmişə iş-tahasında olub. Özlərini dost kimi göstərüb düşmən planlarını cızıb, məqam gözəlyiblər. 1918-ci ilin arxiv materialları, tədqiqat əsərləri, baş verən faciələri gözləri ilə gören müasirlərin xatirələri və sair faktlar təkzibolunmaz şəkildə təsdiq edir ki, 1918-ci il Naxçıvan əhalisi üçün böyük müsibətlərlə başlanıb. Qafqaz cəbhəsində məğlub olaraq ərazini tərk edən Rusiya ordusundan aldıkları döyüş sursatı ilə güclü surətdə silahlanmış erməni quldur dəstələri artıq mart ayında Naxçıvan bölgəsinin müxtəlif yerlərində faciəli qırğınlar törədiblər. Onlar Naxçıvan və Şərur-Dərələyəz qəzalarının, Ordubadın kəndlərinə qəfil basqınlar etmiş, əhaliyə divan tutmuş, qadınları, uşaqları, qocaları belə öldürmüş, heç kimə rəhm etməyibmiş.

Arxiv materialları təsdiq edir ki, 1918-ci il yayın əvvəllərinə qədər ermənilər çoxlu miqdarda müsəlman kəndini yandırmış, minlərlə günahsız insanı qətlə yetirmişlər. Belə bir vaxtda Naxçıvan ərazisi Azərbaycan xalqının qədr düşməni, Türkiyədə hərbi andına xəyanət etdiyinə görə bir qulağı kəsilməklə cəzalandırılan qaniçən general Andronik Ozanyanın hücumlarına məruz qalır, 1918-ci ilin iyun ayında Xoy şəhəri yaxınlığında türk qoşunları tərəfin-

dən məğlub edilən Andronik öz qoşunları ilə Arazın cənub sahilləri boyunca şərçə doğru hərəkət edir və Culfa bölgəsinin Yaycı kəndi yaxınlığında Arazı keçərək Naxçıvan ərazisinə daxil olur. Yaycı kənd əhalisi mühasirəyə alınır. Hücum nəticəsində dörd minə yaxın qadın, uşaq və yaşlının çoxu qətlə yetirilir. Ölənlər o qədər çox, qalanlar o qədər az imiş ki, ölənləri dəfn etməyə adam yox imiş.

Naxçıvan şəhərini tutmağı öz qarşısına məqsəd qoyan Andronikin quldur dəstələri Yaycıdan sonra Ordubad rayonunun Aza, Düzə, Düylün kəndlərinin əhalisini demək olar ki, qılıncdan keçirir. Qısa müddət ərzində o, Ordubad dairəsinin əksər hissəsini, Culfa şəhərini və bir sıra kəndləri işğal edir. Dövrü mətbuat materialları təsdiq edir ki, həmin vaxt Andronik Gilançay, Əlincəçay və Naxçıvançay vadisində çoxlu kəndi dağıdıb viran qoymuş, əhalinin əksəriyyətini vəhşicəsinə qətlə yetirmişdir. Baş verən bu hadisələrlə əlaqədar ordubadlılar və Naxçıvan əhalisi Bakıya verduqları teleqramlarda bildirirdilər ki, Andronikin quldur dəstəsi burada amansız qırğın aparır və talançılıqla məşğul olur.

Məhz belə bir şəraitdə vəziyyətdən çıxış yolu axtaran naxçıvanlı demokratik ziyalıların və milli burjuaziyanın təşəbbüsü ilə Naxçıvanda Müsəlman Milli Şurası yaradılır. Milli Şura yerli əhalinin köməyi ilə təkcə Naxçıvanda deyil, geniş miqyasda Mehridən Uluxanlıya qədər ərazidə yaşayan azərbaycanlıları erməni quldur dəstələrinin qırğınlarından qoruyur. Kazım Qarabəkir paşanın rəhbərliyi ilə Naxçıvana köməyə gələn türk qoşunları ilə Naxçıvan əhalisi, xüsusilə yerli gənclərdən təşkil olunmuş könüllü özünümüdafiə dəstələri ermənilərin Naxçıvanı tutmaq və yaratmaq istədikləri xeyali "Böyük Ermənistan" qatmaq arzusunun həyata keçirilməsinə mane olur. Ümumiyyətlə, Naxçıvan əhalisi bütün vaxtlarda Naxçıvanı Azərbaycanın tərkib hissəsi hesab etmiş və süni surətdə ayrı salınmış ana torpaqla - Azərbaycanla birləşmək uğrunda mübarizə aparmışlar. Naxçıvan əhalisi fikrini dəfələrlə birmənalı şəkildə bildirmişdi ki, mədəni dövlətlərin alovlarında məhv olmağa razı olar, amma Azərbaycanı ayrılmaz.

Adamların arasından orta yaşlarda olan bir kişi səsi eşidildi:

-Məsələ ordadır ki, bu bədnamlar arxalı köpəkdilər. Düz çarın dövründən Qorbaçovun dövrünədək qızıqdırılıb ortalığa salınanlar olub-

lar. Onlar bamaqlarını haraya tutublarsa, oraya da gediblər. Silahı-sursatı əllərinə verib, "get bunu et", - deyiblər, onlar da ediblər. Məgər erməninin milləti olub, yoxsa torpağı, tarixi olub, nəyi olub ki, nəyi də itirəcəyindən qorxa? Bunlarda günah varsa, bunların arxasında duranlarda, iki qonşunu bir-birinə vuranda, bu axmaqları adadib yollarından çıxaranlarda, onlardan istifadə edənlərdə ikiqat günah var.

1905-1907-ci illər qırğınlarından bir neçə il sonra, 1911-ci ildə Məmməd Səid Ordubadının yazdığı "Qanlı sənədlər" adlı kitabı da sənədlər toplusu olaraq bu məsələlərdən bəhs edirdi. Müəllif Azərbaycanın bütün bölgələrindən və ermənilər də daxil olmaqla müxtəlif əhali qruplarından alınmış 600-dən artıq mənbəyə istinadən 245 məktub və digər materiallar əsasında on minlərlə günahsız insanın məhvinə, minlərlə evlərin, təsərrüfatların, kəndlərin dağıdılmasına səbəb olmuş faciəvi hadisələrin qərəzsiz xronikasını yaradıb. M.S.Ordubadi faktların və hadisələrin təsviri ilə kifayətlənməyərək, millətlərarası toqquşmalara gətirib çıxaran səbəbləri də təhlil etməyə çalışıb və onları belə qruplaşdırıb: "Daşnaksütun" tərəfindən Qafqazda oynanılmış "qanlı teatr"; yerli hakimiyyət nümayəndələrinin etinasızlığı və fəaliyyətsizliyi; erməni fitnəkarlığını və hiylələrini vaxtında tanıya bilməmiş azərbaycanlıların sadələvüylüyü və təcürbətsizliyi, habelə silahlarının olmaması; Lon-

donun, Parisin və Amerikanın fəal dəstəyi sayəsində Türkiyə və Cənubi Qafqazın ərazilərində "Böyük Ermənistan" yaratmaq məqsədilə ermənilərin muxtariyyətə can atması".

Ancaq tarix də sübut edir ki, naxçıvanlılar əllərində silah olmasa da, canlarını siper edərək yurd-yuvalarını hər zaman qoruyublar. Fəxrəddin müəllim də onun dediklərini təsdiqlədi:

-Çox düzdür, elə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti rəhbərlərinin də etiraf etdiyi kimi, Naxçıvan əhalisinin igidliyi, qəhrəmanlığı, vətənpərvərliyi sayəsində çox çətin və mürəkkəb şəraitdə bölgənin ərazi bütövlüyü qorunub saxlandı, ermənilərin "Böyük Ermənistan" xülyasının gerçəkləşməsinə imkan verilmədi. Əgər belə olmasaydı, ermənilər Naxçıvanı ələ keçirəcək və tariximizdə 1924-cü ildən bəri şərefli iz buraxan Naxçıvan Muxtar Respublikası da yaradılmayacaqdı.

Ancaq çox təəssüflər olsun ki, hazırda Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinə rəhbərlik edən Heydər Əliyevlə açıq mübarizədə heç bir nəticə əldə edə bilməyən və iflasa uğrayan bəzi qüvvələr onu hakimiyyətdən kənarlaşdırmaq, siyasi həyatdan təcrid etmək üçün min oyun törədirlər. Burda məqsəd yaranmış vəziyyətdən istifadə edib Naxçıvanın muxtariyyət statusunu ləğv etmək və bəzi dairələrin bununla istəklərinə nail olmaqdır. Lakin bunu bacara bilməyəcəklər. Bu uşaq-muşaq kiminlə qarşı-qarşıya dayandıqlarının hələ fərqində deyillər deyəsən. Naxçıvanın muxtariyyət statusu göz bebəyi kimi qorunur. İnşallah, erməniləri ortalığa salanların arzuları üreklərində qalar. Onlara "Böyük Ermənistan" sözü verənlərin bu, ancaq yuxuları olar.

Beləliklə, Naxçıvanın Azərbaycandan necə ayrı düşməsi tarixini Fəxrəddin müəllimin tarixi faktlara söykənən söhbətlərindən dinlədik. O zamandan bizi artıq 33 illik zaman fasiləsi ayırır. Ötən dövr ərzində müstəqilliyimizi əbədi etmişik, 90-cı illərdə itirdiyimiz torpaqları düşməndən geri alıb ölkəmizin ərazi bütövlüyünü təmin etmişik. Çox yaxın zamanda isə müzəffər Ali Baş Komandanımızın səyi ilə Naxçıvanı anası Azərbaycanla birləşdirən yollar da bərpa ediləcək. 1991-ci ildəki həmin son qatar bir qərindən sonra yenidən Bakıdan Naxçıvana doğru irəliləyəcək, naxçıvanlıların illərlə qarşılaşdığı problemlər aradan qaldırılacaq. Bunun üçün ölkəmizdə illərdir, tədbirlər həyata keçirilir. Hətta 2020-ci ilin 10 noyabrında tarixi Zəfərmişdən sonra Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan arasında imzalanan üçtərəfli bəyanatın 9-cu bəndi də sırf Naxçıvanla əlaqədardır. Baxmayaraq ki, Ermənistan bəyanatda üzərinə düşən öhdəlikdən artıq 4-cü ildir ki, qaçır, lakin dövlətimizin başçısının uzaqgörən siyasəti nəticəsində yaxın gələcəkdə Naxçıvan məsələsi öz həllini tapacaqdır.

Mətanət Məmmədova

Sosial inkişaf strategiyası və yeni yanaşmalar

Prezident İlham Əliyev: "Xalqa xidmət etmək Mənim ən böyük vəzifəmdir"

Həç şübhəsiz ki, sosial siyasət insanların həyatının bütün sahələrini - əmək və məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasını, sosial ədalət prinsipinin reallaşdırılmasını, əhalinin etibarlı sosial müdafiəsinə nail olunmasını, məşğulluq probleminin həllini, maddi və mənəvi tələblərin təminatını və digər bu qəbildən olan halları əhatə edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu sahədə həyata keçirilən uğurlu siyasət nəticəsində əhalinin, onun müxtəlif, o cümlədən aztəminatlı təbəqəsinin etibarlı sosial müdafiəsi yaradılıb, insanların həyat səviyyəsi davamlı olaraq yüksəlib.

Məşğulluq imkanlarının artırılması, qeyri-rəsmi məşğulluğun qarşısının alınmasına yönəldilmiş kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi istiqamətində nailiyyətlərə imza atılıb. Son illərdə Azərbaycan Respublikasında əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində qəbul edilmiş qanunlar, fərman və sərəncamlar, əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində əsaslı islahatlar bu sahədə prinsipce yeni vəzifələr yaratmış, qarşıya milli normaların beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılması, əhalinin sosial müdafiəsinə yeni yanaşma və ənənəvi metodların təkmilləşdirilməsi kimi tələblər qoymuşdur.

Prezident İlham Əliyevin tapşırıqlarına uyğun olaraq ötən il uğurla icra olunan sosial islahat paketi nəticəsində əhaliyə sosial ödənişlərdə ciddi artıma nail olunub. Minimum əməkhaqqı, minimum pensiya məbləğlərini, dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışanların aylıq vəzifə maaşları, bir çox müavinət və təqaüdlər, həmçinin digər sosial ödənişlərin məbləğləri əhəmiyyətli dərəcədə artırılıb. Ünvanlı dövlət sosial yardımının bir ailəyə düşən orta aylıq məbləği 487 manat olub. Məşğulluq mərkəzləri tərəfindən 118,4 min şəxs işlə təmin edilib, 17,4 min nəfər özünüməşğulluq programına, 9,5 min nəfər peşə hazırlığına, 282 min şəxs peşə yönümü məsləhəti xidmətlərinə cəlb edilib. Artıq bu ərazilərə köçürülmüş 1100-dən çox şəxsin məşğulluğu təmin edilib.

ƏMƏKQABİLİYYƏTLİ İNSANLARIN FƏALİYYƏTLƏRİNİN REALLAŞDIRILMASI ÜÇÜN YARADILAN ŞƏRAİT

Ölkəmizdə sosial sığorta sistemi daha da təkmilləndirilir. Əmək-qabiliyyətli insanların fəaliyyətlərinin reallaşdırılması üçün hər cür şərait yaradılır, dövlət təqaüdcülər, əlillər, əmək qabiliyyətindən məhrum olan digər insanlar, eləcə də büdcədən sosial müavinətlər alanlar qarşısındakı sosial öhdəliklərini də müvəffəqiyyətlə yerinə yetirir. Azərbaycan iqtisadiyyatının ümumi dinamik inkişafı sığorta bazarının da davamlı inkişafını şərtləndirir. Ölkəmizdə "İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari sığorta" haqqında və "İcbari sığortalar haqqında" Azərbaycan Respublikası qanunları qüvvədədir. Təbii ki,

Azərbaycanda bütün əmlakın və biznes fəaliyyətinin. hər bir insanın icbari tibbi, eləcə də həyatı sığorta təminatı da vacib məsələlərdəndir.

Sahibkarlıq subyektlərinin dövlətin güzəştli kreditlərinə əlçatanlığını asanlaşdırmaq üçün tələb olunan sənədlərin sayı minimuma endirilib, sənədlərin notarial təsdiq olunması şərti ləğv edilib və 200 min manatadək kreditlər üzrə biznes plan tələbi aradan qaldırılıb. Sahibkarlıq fəaliyyətinə yersiz müdaxilələrin qarşısının alınması məqsədilə, bir sıra hallar istisna olmaqla, yoxlamalar 2015-ci ildən 1 yanvar 2024-cü il tarixinədək dayandırılıb.

Pandemiya dövründə sahibkarlara göstərilən dəstək dövlətin daim sahibkarların yanında olduğunu göstəricisidir. Bu tədbirlər sahibkarların iqtisadi fəallığının bərpası və artmasına, iqtisadi inkişafın sürətlənməsinə imkan verib. Bu, regionda ÜDM-ə nisbətə ən böyük dəstək paketi idi. Pandemiya dövründə maliyyə dəstəyi almış sahibkarların sayı 132 mindən çox, ümumi ödənilmiş maliyyə vəsaitinin həcmi isə 364 mln. manata yaxın olub. Sahibkarlara həcmi 115 milyon manatdan çox olan vergi güzəştli paketi təqdim edilib. Bununla yanaşı, pandemiyanın təsirlərindən zərər çəkən sahibkarlar üçün dəyəri 1,5 milyard manat olan kredit-zəmanət və mövcud kredit portfeli üzrə faizlərin subsidiyalaşdırılması mexanizmlərini xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Hazırda ölkə üzrə sahibkarlıq subyektlərinin 99,6%-i mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektləridir.

"MƏN ŞƏHİD

AİLƏLƏRİNƏ MƏNZİLLƏRİN, AVTOMOBİLLƏRİN AÇARLARINI ŞƏXSƏN TƏQDİM ETMİŞƏM VƏ BUNU ÖZÜM ÜÇÜN BORC BİLİRƏM"

Azərbaycan dövlətinin öz vətəndaşlarına göstərdiyi diqqət və qayğı bütün cəmiyyəti, o cümlədən müharibə əlilləri və şəhid ailələrini əhatə edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən sosial siyasətin əsas istiqamətlərindən birini məhz müharibə veteranlarının, əlillərinin, şəhid ailələrinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, onların problemlərinin vaxtında həlli, hər cür qayğı ilə əhatə olunması təşkil edir. Dövlət başçısı şəhid ailələri ilə görüşlərinin birində vurğulamışdı ki, Mən şəhid ailələrinə mənzillərin, avtomobillərin açarlarını şəxsən təqdim etmişəm və bunu özüm üçün borc bilirəm: "Bu, Mənim borcumdur, xalqa xidmət etmək Mənim ən böyük vəzifəmdir". Vurğulamaq yerinə düşər ki, Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə "Şəhid adının əbədiləşdirilməsi haqqında" qanun qəbul olunmuşdu və bu qanun məhz Heydər Əliyevin 1993-cü il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdi. Bu gün Ulu Öndərin siyasi kursunu Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev uğurla davam etdirir. 2003-cü ildən bu günə kimi,

görülmə işlər bunu sübut edir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olanların ailələrinə, fiziki sağlamlığını itirən insanlara, onların problemlərinə də böyük həssaslıqla yanaşılır, əlillərin, müharibə veteranlarının, şəhid ailələrinin sosial rifahının yüksəldilməsi istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir. Şəhid övladlarının təhsil haqları dövlət tərəfindən ödənilir, şəhid ailələrinə güzəştli ipoteka kreditləri, torpaq sahələri, onlara müavinət, pensiya ilə yanaşı, Prezident təqaüdü verilir. Cənab Prezidentin göstərişi ilə şəhid ailələri mənzillə təmin olunur.

20 YANVAR HADİSƏLƏRİ İLƏ

ƏLAQƏDAR ƏLİLLİYİ OLANLARA 143 MƏNZİL VERİLİB

Onu da xüsusi olaraq qeyd etmək ki, 20 Yanvar faciəsi zamanı şəhidlik zirvəsinə ucalan Vətən övladlarının ailələrinin, hadisələrlə əlaqədar əlilliyi olan şəxslərin sosial müdafiəsi dövlətimiz tərəfindən daim diqqətdə saxlanılır. Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən "20 Yanvar şəhidi" fəxri adı təsis olunub, 20 Yanvar şəhidlərinin ailələrinin, hadisələrlə əlaqədar əlilliyi olanların sosial təminatla əhatə olunması üçün mühüm tədbirlər həyata keçirilib. Prezident İlham Əliyevin uğurlu sosial siyasəti nəticəsində digər həssas qruplar kimi, bu kateqoriyadan olan vətəndaşların da sosial müdafiəsi ildən-ildə daha da gücləndirilib. Ötən dövrdə 20 Yanvar şəhidlərinin ailələrinə, 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar əlilliyi olanlara 143 mənzil, 100-dək avtomobil təqdim edilib. 2023-cü ildən 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslər üçün Prezidentin aylıq təqaüdü orqanizmin funksiyalarının 81-100 faiz pozulmasına görə 500 manata, 61-80 faiz pozulmasına görə 400 manata, 31-60 faiz pozulmasına görə 330 manata, həmçinin əlilliyi olan şəxslər üçün müavinət də müvafiq olaraq 270 manata, 220 manata və 150 manata çatdırılıb. Statistik rəqəmlərə əsasən, ötən beş il ərzində Prezident təqaüdü 20 Yan-

var hadisələri ilə əlaqədar əlilliyi olanlar üçün 3 dəfəyə yaxın, orqanizmin funksiyalarının 81-100 faiz pozulmasına görə əlilliyi olan şəxslərə qulluq edənlər üçün 2 dəfə, əlilliyi olan şəxslərə müavinətlər isə 3 dəfədən çox artıb. 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslərin reabilitasiya xidmətləri ilə təminatı da həyata keçirilir. Ölkə qanunvericiliyində şəhid ailəsi üzvləri, eləcə də 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslər üçün digər bir sıra imtiyaz və güzəştlər də əksini tapıb.

ŞƏHİD AİLƏLƏRİ, MÜHARİBƏ İLƏ ƏLAQƏDAR ƏLİLLİYİ OLANLARA 6 MİN MƏNZİL VƏ FƏRDI EV VERİLİB

Möhtəşəm Zəfərimizlə başa çatan 44 günlük Vətən müharibəsindən sonrakı dövrdə şəhidlərimizin ailə üzvlərini, qaziləri, müharibə əlillərini əhatə edən sosial dəstək paketləri reallaşdı. Prezident İlham Əliyevin tapşırıqları əsasında şəhid ailələri üzvləri və müharibə iştirakçıları ilə bağlı genişmiqyaslı sosial dəstək paketinin icrası davam etdirilir. Şəhid ailəsi üzvləri və müharibə əlilləri, həmçinin müharibə veteranı olan 104 min şəxsə 117 min aylıq sosial ödəniş, 22,3 min şəxsə birdəfəlik ödəmə təyin olunub. Şəhid ailələri, müharibə ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslərin mənzillə təminatı proqramı 5 dəfə genişləndirilib, onlara 6 min mənzil və fərdi ev, müharibə ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslərə 500-dək avtomobil təqdim edilib. Şəhid ailələri üzvləri və müharibə iştirakçıları olan 11 min nəfərə 56,3 min reabilitasiya xidməti göstərilib, həmçinin 460 şəxs 481 ədəd yüksək texnologiyalı müasir protezlə təmin olunub. Şəhid ailələri üzvləri və müharibə iştirakçıları olan 20,6 min şəxsin məşğulluğu təmin edilib, o cümlədən 10,4 min şəxs özünüməşğulluq proqramına cəlb olunub. Vahid əlaqələndirmə mərkəzlərində həmin kateqoriyalara aid 104 min şəxsə xidmətlər göstərilib və s.

Postmüharibə dövründə qeyd olunan sosial dəstək paketi 126 min şəxsi əhatə edərək, onlara dəstək yönümlü 326 min xidmət göstərilib.

Bütün bunlarla yanaşı, onların sosial-psixoloji dəstək, reabilitasiya xidmətləri və vasitələri ilə təminatı, məşğulluq məsələlərinin operativ həlli sahələrində mühüm işlər aparılıb. Bu dəstək paketi minlərlə şəxsi əhatə edib.

Bu siyasət davamlı xarakter daşıyır. Azərbaycan dövləti bu qəbildən olan insanların qayğı və ehtiyaclarını diqqətdə saxlayır, sosial problemlərinin həlli istiqamətində ardıcıl işlər görür.

Zümrüd BAYRAMOVA

Sanki yerli və xarici maraqlı dairelərin başlarına düşüb, canlarına azar tökülüb. Nədən ki, Azərbaycan 30 il erməni işğalında olmuş torpaqları azad edilib. Öz ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin bərpa olunmasına nail olub. Bu səbəbdən də Azərbaycan hədəf seçilib, tənqid və əsassız ittihamlara məruz qalır. Hətta bəzən xarici məkrli dairelərin əli ilə Azərbaycan haqqında heç bir ciddi hüquqi əsası olmayan qətnamələrin qəbul edilməsini də həyata keçirirlər. Elə Avropa Şurası Parlament Assambleyasının Azərbaycanın səsini dondurmaq təşəbbüsünə dair qərəzli qətnaməsi də ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etməsini hələ də həzm edə bilmələrindən irəli gəlir. Daha doğrusu, torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi onlarda qısqançlıq hissi yaradır. Narahatdılar ki, Azərbaycan artıq güclü və qüdrətli dövlət olaraq onlara müəyyən məsələləri dikte edəcək. Əgər belə olmasa idi AŞPA 30 il Azərbaycanın torpaqlarını işğal altında saxlamış Ermənistan qarşı sanksiyalar tətbiq edərdi. Amma uzun illər qurum Ermənistanın Azərbaycan qarşı təcavüzü və ərazilərin işğalı faktına qarşı heç bir tədbir görməyib, yalnız hüquqi çəkisi olmayan əzəmətli bəyanatlarla kifayətlənib. Azərbaycan 2001-ci ildə bu təşkilata üzv olandan bəri ermənipərəst, islamofob qüvvələr bu təşkilatdan daim Azərbaycan qarşı vasitə kimi istifadə ediblər. Bundan sonra AŞPA Azərbaycan üçün gərəksizdir. Yəni, Azərbaycan üçün nəinki AŞPA-da səsəndirilməsi, bu qurumun özü belə heç bir əhəmiyyət kəsb etmir.

Antimillilərs məsələdən bəhrələnməyə çalışırlar

Diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, sifarişli təkliflə almaniyalı deputat Frank Şvabe çıxış edib. Bu təklifin faşist ideologiyasının geniş xarakter almağa başladığı Almaniyaya tərəfindən səslənməsi təəccüblü deyil. Çünki bu dövlətin uzun müddətdir ki, Makron hakimiyyəti ilə birlikdə Azərbaycana qarşı qara piar kampaniyası aparması bütün demokratik düşüncəli dünya xalqlarına bəlli olan faktıdır. Lakin sual yaranır, niyə təklifi Fransa deyil, almaniyalı deputat çıxış edir? Birmənalı şəkildə cavab olaraq bildir-

Dağıdıcı müxalifət yeni təxribat planlaşdırır

Əli Kərimli müddətli şəxslərin iştirakı ilə icazəsiz aksiya planlaşdırır

Fakt budur ki, AXCP daxilində N.Məmmədli arzuolunmaz məxluqdur. Hətta Sahib Kərimlinin, Aydın Əliyevin, Şakir Abışovun və digərlərinin AXCP sıralarını tərk etmələri məhz N.Məmmədli kimi qeyri-ciddi ünsürlə bir arada olmaq istəməmələri ilə bağlı bildirilir. Narazılıqlara baxmayaraq Ə.Kərimli onu trol dəstəsinin üzvlüyündən uzaqlaşdırmır. Çünki sayıqlamalara, boş qazanı danğılatmağı onun işinə yararır. Verilən məlumatlara istinad etsək, məlum olar ki, Ə.Kərimli yaxın günlərdə planlaşdırdığı icazəsiz aksiya təxribatının rəhbərliyini N.Məmmədliyə həvalə etmək fikrindədir. Məlumatla görə, şəhərin mərkəzi meydanlarının birində N.Məmmədlinin rəhbərliyi ilə müddətli şəxslərin iştirakı ilə icazəsiz aksiya keçiriləcək. 7 fevral prezident seçkiləri ilə əlaqədar olaraq bir sıra ölkələrin və beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri ölkəmizdədilər. Bu məqamdan hiyləgəliklə yararlanmağa çalışan Ə.Kərimli müxtəlif təxribatlar törətməyi nəzərdə tutur. Təbii ki, asayışı qorumaq üçün icazəsiz aksiyaların qarşısını almaq üçün hərəkətə keçəcək. Bu zaman müddətli aksiya iştirakçıları ilə qarşıdurma yaranacaq. Ə.Kərimli bu qarşıdurmanın fotolarını çəkərək, ağalarına göndərəcək və "əzildiklərini", "hüquqlarının tapdığını" iddia edib, hay-küy qaldıracaq. Beləliklə, Ə.Kərimli və trol dəstəsi "əzabkeş müxalifət" adını alacaqlar. Sonrakı proseslər isə Ə.Kərimlinin böyük məbləğdə qrantlar alması ilə müşayiət olunacaq.

İLHAM ƏLİYEV

mək olar ki, Fransa xarici siyasətində ardıcıl uğursuzluqları və nüfuzdan düşməsinə görə Almaniyaya qabağa verib. Bir sıra hallarda Fransa öz istəklərini Almaniyaya vasitəsilə reallaşdırmağa çalışması bu iki məkrli dövlətin Azərbaycan qarşı düşmən münasibətlərindən irəli gəlir. Hətta dünya üçün təhlükə mənbəyinə çevrilən bu iki dövlət Azərbaycana qarşı qərəzli münasibətlərini bir qədər də genişləndirmək üçün dağıdıcı müxalifətin və xaricdə məskunlaşmış antimillilərsin imkanlarından da istifadə edirlər. Ələbaxım funksiyasını yerinə yetirən sapı özümüzəndən olan baltalar fərqi baxmadan ölkəmiz və xalqımız haqqında şər və böhtan kampaniyası aparırlar. Hətta şər yuvaları hesab oluna dağıdıcı müxalifət və antimillilərsin seçki prosesi ilə bağlı ictimai rəyi çəşdirmək üçün hər cür yarıtmaz vasitə və üsullardan istifadə edirlər. Bəzən insanların şərəf və ləyaqətini də alçaltmaqdan, təhqir etməkdən çəkinmirlər.

Dağıdıcı müxalifətin "bomoj"u adlandırılan Nurəddin Məmmədli də danışıdı

Gör, dünyanın harasıdır ki, torbalı Nu-

rəddin Məmmədli də seçki ilə bağlı ağzına gələnləri danışır. Dağıdıcı müxalifətin "bomoj"u adlandırılan, AXCP Ali Məclisin sədri N.Məmmədli sosial şəbəkələr də prezidentliyə namizədlər Fuad Əliyevi, Qüdrət Həsənzadəni, Fazil Mustafanı, Elşad Musayevi, Razi Nurullayevi təhqir edir: "Rəhmətlik Məşədi İbadın sözü olmasın, mən "Tarihi Nadiri yarısına qədər oxusam da" bu prezidentliyə "namizədləri" anlamıram. Bunlar namizəddirlər, yoxsa müddətli trol. Nə məsuliyyət var, nə də mənilik. Yaxşı yaltaqlanmaq uğrunda yarısa girişiblər". Bu yerdə deyiblər, "öz gözündə tiri görmür, başqasının gözündə tükü seçir". Bu məxluqun özü müddətli trol olduğu halda başqalarını qınayır. Fakt budur ki, heç zaman N.Məmmədlinin müstəqil mövqeyi olmayıb. Hər zaman kiminsə sözünü, tapşırığını yerinə yetirib. Bu baxımdandır ki, indi xaricdə yaşayan Mirzə Sakit onu məsxərəyə qoyurdu, iki dəfə Azərbaycan professoru adlandırdı. Bir ara Rəsul Quliyevin yan-yörəsində fırlandı, onun imkanlarından bəhrələndi. R.Quliyev onu lazımsız əşya kimi yanından uzaqlaşdırdıqdan sonra, Əli Kərimliyə sığındı. Baş bir neçə dəfə daşdan-daşa dəysə də, ağıllanmadığı müşahidə olunur. Yəni yaşından başından utanmayaraq əxlaqsız ifadələr səsləndirir, xalqını sevən, dövlətinə bağlı insanlara qarşı ittihamlar irəli sürür.

Bu problemi yaşayan insanlarda müxtəlif heyvan qorxusu yaranır. Bu qorxu böyük və ya kiçik olmasından asılı olmayaraq bütün növ heyvanlara qarşı müşahidə edilə bilər. Bəzən bir çox heyvandan qorxan xəstə insanlar bəzən yalnız bir növ qorxu yaşaya bilərlər. Zoofobiya cəmiyyətdə ən çox yayılmış xəstəlikdir. Buna itlər, pişiklər və həşəratlar səbəb olur. SİA xəbər verir ki, bu qorxuların əsas təməli uşaqlıq travmaları ola bilər və ya beynin işləməsi nəticəsində yaranan pozğunluqlar kimi müxtəlif səbəblər ola bilər. Beləliklə, zoofobiya üçün psixoloji dəstək alınması və qorxunun mənbəyi müəyyən edilə bilər.

Qorxulu heyvanların növləri də mədəniyyətlər arasında dəyişir. Məsələn, hörümçəklərdən qorxmaq İngiltərədə kifayət qədər yayılıb, lakin hörümçək fobiyası bizdə çox deyil. Heyvan fobiyası olan bəzi insanlar, fobiyalarının həmin heyvanla yaşanan pis təcrübədən sonra başladığını bildirirlər. Bu vəziyyətə misal olaraq it dişləməsi verilə bilər. Onların bəzilərində belə bir başlanğıc faktor tapmaq olmur. Fobik xəstə, adətən, rahat gündəlik həyatı təmin etmək üçün əlverişli olan qaçma davranışı inkişaf etdirir. Qorxulu heyvanlar haqqında sənədli filmlər televiziya da izlənilə bilər. Onun hara getməsi müəyyən şərtlərdən asılıdır.

Zoofobiyanın əlamətləri:

- Qorxu
- Əsəbləşmə
- Baş dönməsi
- Ağlama
- Uzaqlaşma
- Həyacanlanma

Zoofobiya niyə yaranır?

- Ürəyin sürətli döyüntüsü
- Tərləmə
Zoofobiyanın müalicə üsulları hansılardır?
Zoofobiya mühüm problemdir və müalicə

edilməlidir. Heyvansevərlər bu qorxunu başa düşə bilmirlər və adətən, buna əhəmiyyət vermirlər. Eyni zamanda, zoofobiyası olan insanlar sevimli dostları üçün "heç nə etməzlər" və "mehribandı" kimi sözlərlə təkliflər verirlər. Bu təkliflər zoofobiyadan əziyyət çəkən insanları sakitləşdirməkdən daha stresli olacaqdır.

Qorxuya qalib gəlmək üçün qorxuya qarşı mübarizə aparmaq lazımdır. İnsana qorxulu heyvanlarla münasibətdə səbir aşılamaq lazımdır. Xəstələr üçün ən yaxşı müalicə üsulu davranış terapiyasıdır. Davranış terapiyası çox təsirli bir üsuldür. Siz zoofobiyası olan insanların körpə heyvanlarla təmasda olmasını təmin edə bilərsiniz. Ona heyvanlar haqqında sənədli filmlər göstərməklə qorxularının əsassız olduğunu

anlamağa kömək edə bilərsiniz. Xəstələr tədricən desensitizasiya üsulu ilə də müalicə edilə bilər. Bu üsulla xəstəyə ekranda yaxınlaşmaq qorxduğu canlıyı izləmək imkanı verilir.

Bundan əlavə, xəstənin qorxusunun öhdəsindən gəlməyə kömək etmək üçün bəzi dərmanlar istifadə edilə bilər. Bu dərmanların təsirləri var ki, xəstə qorxduğu heyvanlarla qarşılaşarsa, reaksiya vermirlər. Amma ilk növbədə dərmanlar tövsiyə edilmir, əsas üsul qorxunu aradan qaldırmaqdır.

Məsələn, itlərdən niyə qorxursan? O səni incitdi? Kiçik olanda itlərlə bağlı xatirəniz

var idi? Belə suallar verildikdə xəstə bu suallara cavab verməyə çalışacaq. Şüurlu da mühüm rol oynayır. Zoofobiya mühüm şərtidir. Heyvanlardan qorxan insanlara səbirlə yanaşmaq və psixoloji dəstək almağa inandırmaq lazımdır. Əgər siz onları alçaltsanız və ya onlara lağ etsəniz, bunlardan qaçınmalısınız, çünki onlar daha çox emosional stressə səbəb ola bilər və fobiyanın daha da pisləşməsinə səbəb ola bilər.

Sevilin Abbasova

Dövlət başçısı İlham Əliyevin bu günlərdə yerli televiziya kanallarına müsahibəsində söylədiyi "Əgər mənim çıxışlarıma nəzər salsanız, bəlkə də son 10-15 il ərzində mən dəfələrlə deyirdim ki, dünyada beynəlxalq hüquq işləmir. Bu mexanizmlər ancaq zəif ölkələr üçün işə salınır. Böyük dövlətlər buna məhəl qoymur. Onlar üçün sanki qanun qanun deyil, beynəlxalq hüquq hüquq deyil. Belə olan halda, ədaləti tələb edən, haqlı olaraq tələb edən ölkələr bu ədaləti özləri təmin etməlidir. Biz, məhz bu prinsipi rəhbər tutaraq son illər ərzində fəal işləmişik və ədaləti özümüz bərpa etmişik. Ona görə bu, o cümlədən bu nöqtəyi-nəzərdən də önəmlidir, çünki ədalətə inam bərpa edildi. Yəni, biz hamımız gördük ki, bəli, ədalət zəfər çalıb, biz öz haqq işimizi yekunlaşdırmış və ədaləti özümüz bərpa etmişik" fikirləri istər 30 illik işğal, istər 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsi, istərsə də postmünaqişə dövründə ölkəmizə qarşı qərəzli mövqedə dayanan, ikili standartlara əsaslanan siyasətləri ilə vəziyyətin gərginləşməsinə səbəb olan əksər dünya güclərinə, beynəlxalq təşkilatlara tutarlı cavabdır. Ədalət və beynəlxalq hüquq prinsiplərini maraqlarının arxasında gizlədən bəzi dünya gücləri münasibətlərdə əsas amil olan etimad mühitinin mövcudluğundan necə bəhs etmək imkanındadır, bu, artıq sual doğurur.

Tarixi Zəfərimizdən dərhal sonra Azərbaycan regionda dayanıqlı sülhün və təhlükəsizliyin təmin edil-

Həm qərəzli, həm də riyakar...

Avropa İttifaqı təmsilçilərinin beynəlxalq hüquqa, demokratik prinsiplərə zidd açıqlamaları Azərbaycan reallıqlarını inkar etmək gücündə deyil

ərzində Azərbaycan ərazilərinin 20 faizinin işğalı, şəhər və kəndlərin dağıdılması, yüz minlərlə insanın qovulması və soyqırma məruz qalması, bütün ərazilərimizin yerlə-yeksan edilməsi, Azərbaycanın izinin itirilməsi üçün bütün tarixi və dini abidələrimizin dağıdılması, məscidlərimizdə donuzların saxlanması və sair kimi sadalanacaq faktlar nə üçün Avropa İttifaqını narahat etmirdi? 30 il Azərbaycan xalqı dünyadan ədalət gözlədi. Münaqişənin həlli üçün möhkəm hüquqi bazanın olmasına baxmayaraq BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri kağız üzərində qalıb saraldı. Azərbaycan ən yüksək tribunalardan bəyan etirdi ki, ərazi bütövlüyümüz danışıqlar mövzusu deyil və ola da bilməz. Torpaqlarımızda ikinci erməni dövlətinin yaradılmasına imkan verilməyəcəyik. Qarabağ Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olduğu halda 30 il dünya gücləri işğalçını adı ilə çağırmaqla imtina etdi. Amma bu gün ədalətdən, beynəlxalq hüquqdan dem vuraraq Avropa İttifaqının təmsilçiləri hansısa mifik "ərazi bütövlüyünün pozulmasından" danışirlər. Belə yanaşmalar dünya güclərinin hüquq probleminin hələ də xilas ola bilmədiklərini təsdiqləyir. Reallıq budur ki, Ermənistan konstitusiyasında Qarabağa qarşı iddia hələ də qalır. Avropa İttifaqı bunu niyə görməzden gəlir? Təbii ki, bu kimi sualların sayı hesabsızdır. Cavab isə eynidir: Dünya gücləri nə qədər ki ikili standartlara əsaslanan siyasətindən yaxa qurtara bilməyib hüquq problemi daim öz həllini göz-

məsi, Ermənistanla münasibətlərdə yeni səhifənin açılması üçün qarşı tərəfə sülh təklifini etdi. Bu mesaj da ünvanlandı ki, sülh təklifi uzun müddət masa üzərində qala bilməz. Sülh təklifi Ermənistan üçün son şans olsa da havadarlarının dəstəyi ilə üç ildən artıqdır ki, sülh müqaviləsinin imzalanması istiqamətində konkret addım atmaq istəmir. Sülh müqaviləsinin imzalanması ilə bağlı müxtəlif formatlarda və məkanlarda görüşlər keçirildi. Azərbaycan Avropa İttifaqı (Aİ) Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin vasitəçiliyini yüksək dəyərləndirərək bunun hər iki dövlətin maraqlarına uyğun olduğunu əsaslı şəkildə qeyd etdi. Azərbaycan sülh gündəliyinin, yeni əməkdaşlıq formatlarının müəllifi kimi çıxış edərək bu istiqamətdə mühüm addımlar atsa da ölkəmizin göstərdiyi səylərə öz maraqları baxımından yanaşan bəzi dünya dövlətləri, beynəlxalq təşkilatların rəsmiləri Ermənistanı müdafiə xarakterli açıqlamaları ilə diqqətdə oldular. Bu sırada Avropa İttifaqı rəsmilərinin ədalətə və beynəlxalq hüquqa zidd fikirləri ilə gündəmdə olmaları diqqətdən kənar qala bilməz.

Bunun üçün təkə son zamanlar Aİ təmsilçilərinin vəziyyətin gərginləşməsinə yönələn açıqlamalarına nəzər salmaq kifayətdir. Belə ki, qurumun Xarici Əlaqələr və Təhlükəsizlik Siyasəti üzrə sözcüsü Peter Stano bildirmişdir ki, Aİ Azərbayca-

na Ermənistanın ərazi bütövlüyünün hər hansı şəkildə pozulmasının qəbul edilməz olduğu və münasibətlərimiz üçün ciddi nəticələr verəcəyi barədə aydın mesaj vermək üçün bütün imkanlardan istifadə edir". Eyni zamanda, bu fikirlərin davamı olaraq Avropa İttifaqının Azərbaycanadakı nümayəndəliyinin rəhbəri Peter Mixalko qeyd edir ki, Azer-

baycanda bu yaxınlarda həbs edilmiş bəzi jurnalistlərə, xüsusən də gənc qadınlara qarşı məhkəmə zalında qandallanmış, şüşə qəfəslərə salınmış və ya əsas insani ehtiyacalara icazə verilməyən rəftar barədə xəbərlər məni dəhşətə gətirdi.

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi mütəmadi olaraq Avropa İttifaqı təmsilçilərinin beynəlxalq hüquqa zidd bu kimi açıqlamalarına sət münasibətini bildirir. Avropa İttifa-

qının 30 ilə yaxın müddətdə ölkəmizin suveren ərazilərinin Ermənistan tərəfindən hərbi təcavüzə məruz qalmasına biganə yanaşması, azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti və insanlıq əleyhinə cinayətləri, 1 milyondan çox azərbaycanlının məcburi köçkün və qaçqın vəziyyətinə düşməsi faktını qınamaqdan çəkinməsi fonunda Ermənistanı ifadə olunan dəstək və Azərbaycana qarşı təhdid dolu ifadələr bu qurumun qərəzli siyasətinin və ikili standartlarının bariz nümunəsidir.

Aİ nümayəndəsinin səsləndirdiyi ittihamlar Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyinə qarşı təhdidir. İstər 44 günlük Vətən müharibəsi, istərsə də ötən ilin sentyabr ayında 24 saatlıq antiterror tədbirləri ölkəmizin suveren ərazilərində həyata keçirilib. Azərbaycan beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri çərçivəsində legitim üsullarla öz suverenliyini bərpa edib.

Dünya gücləri nə qədər ki, ikili standartlara əsaslanan siyasətindən yaxa qurtara bilməyib...

Qeyd etdiyimiz kimi, Peter Stanokimilər belə qərəzli fikirlərlə nəyə

xidmət etdiklərinin fərqi yoxdur. Reallıqları inkar yolu tutmaqla nəyə nail olmaq mümkünsüzdür. Yazının əvvəlində dövlət başçısı İlham Əliyevin qeyd etdiyimiz fikirləri məhz bu kimi məqamlara işıq salır. Cənab İlham Əliyev həmin müsahibədə bu reallığı da diqqətə çatdırmışdır ki, ədalətə inanmaq lazımdır. Çünki 30 il ərzində ədalətə inam Azərbaycan cəmiyyətində müəyyən dərəcədə sarsılmışdı və istənilən cəmiyyət üçün bu, yaxşı hal deyil. Bu, istər-istəməz insanların şüuruna mənfi təsir göstərir, ruh düşkünlüyünə gətirib çıxara bilir, bədbinlik hisslərinin cəmiyyətdə geniş vüsət almasına şərait yaradır: "Yəni, cəmiyyətin, sağlam cəmiyyətin yaranması, möhkəmlənməsi üçün bu amillər çox təhlükəlidir. Ona görə ədalətə inanmaq üçün əsas olmalıdır. Onu da biz hamımız bilməliyik ki, ədalət öz-özünə gəlmir, ədaləti sən gerek təmin edəsən. Müasir dünyada biz bunu artıq çoxdan başa düşmüşük."

Bu kontekstdən yanaşaraq böyük əminliklə qeyd edirik ki, bəzi dünya güclərinin, beynəlxalq təşkilatların rəsmilərinin həqiqətdən uzaq fikirləri Azərbaycanın ədalətə və beynəlxalq hüquqa söykənən təbliğatı qarşısında heçə enir. Əvvəldə də qeyd etdiyimiz kimi, otuz il

ləməkdə davam edəcək.

Avropa İttifaqının Azərbaycanadakı nümayəndəliyinin rəhbəri Peter Mixalkonun sərəmsən fikirlərinə gəldikdə isə bir daha xatırlatma etmək istərdik ki, Azərbaycan demokratik, hüquqi, sivil dövlətdir. Azərbaycan demokratik dəyərlərə sadıqlılığını sözdə deyil, əməldə təsdiqləyir. "Öz gözlərində tiri görməyib başqasında çöp axtarmağa" adətəkar olan Avropa İttifaqı öz problemləri ilə, xüsusən də Avropa ölkələrində (Almaniya, Fransa və s.) polis zorakılığının aradan qaldırılması ilə məşğul olsa daha yaxşı olar. Demokratik dəyərlərin mahiyyətini dərk etməyən, özlərini demokratiya çarçısı kimi təqdim edən belə qurumlara xatırladılacaq çox məqamlar var. Hər zaman ədalətin və beynəlxalq hüququn yanında olan, demokratik dəyərlərə böyük hörmətlə yanaşan Azərbaycana qarşı belə cəhdlər ikrah doğurur. Tarixi Zəfərimiz, ondan üç il sonra suverenliyimizin təmin olunması ilə nəticələnən bir günlük lokal antiterror tədbirləri, ölkəmizin dünyaya nümunə olan demokratiya təcrübəsi qərəzi, yersiz ittihamları özləri üçün fəaliyyət istiqaməti seçən dairələrə tutarlı cavabdır.

Yeganə Əliyeva

Əldən gedən əl yazısı

MÜNASIBƏT

Hər il yanvarın 23-ü Ümumdünya Əl Yazısı Günü kimi qeyd olunur. Bu gün əl yazısının əhəmiyyətini, dəyərini vurğulamaq, hətta rəqəmsal əsrdə də əl yazısının sağ qalmasına və qorunub saxlanmasına dəstək vermək məqsədinə xidmət edir. Elə Əl Yazısı Günündən və ona xarakterik bu məlumatdan yola çıxıb artıq illərdir, əldən gedən əl yazısından danışaq. Əl yazısı deyiləndə isə ən birinci xatırladığımız məktublardan başlayaq...

Sizə məktub var...

Uzun illərdir eşitmirik bu sözləri: sizə məktub var... O məktubları götürən poçtalyonları da uzun illərdir daha görə bilmirik. Hansı ki, vaxtilə bir motosiklet səsinə, velosipet signalına balkona, pəncərə qarşısına yaxınlaşdıq, qapımızın içində döyüləcəyini, poçtalyonun o tanış səsinin indicə "sizə məktub var" deyəcəyini gözləyirdik...

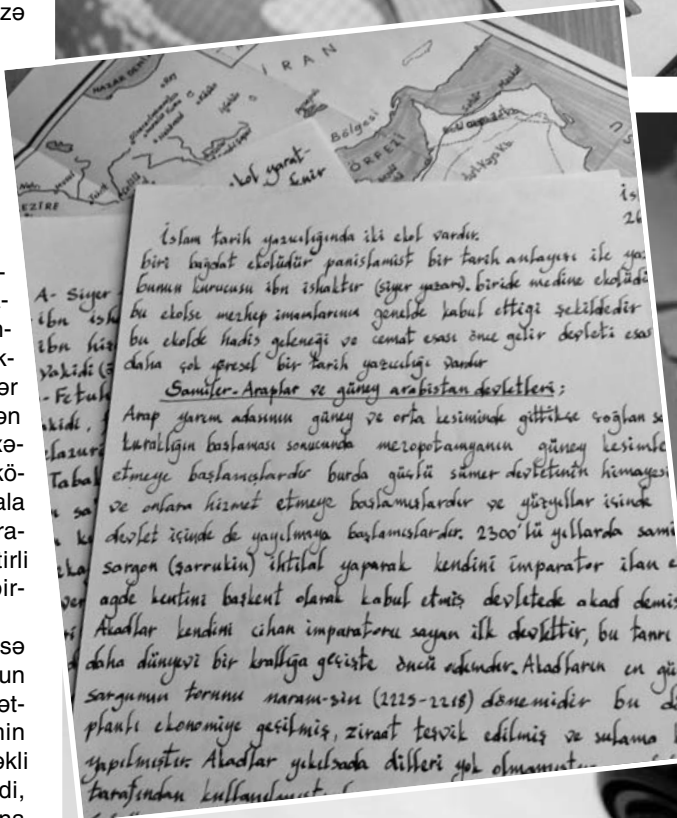
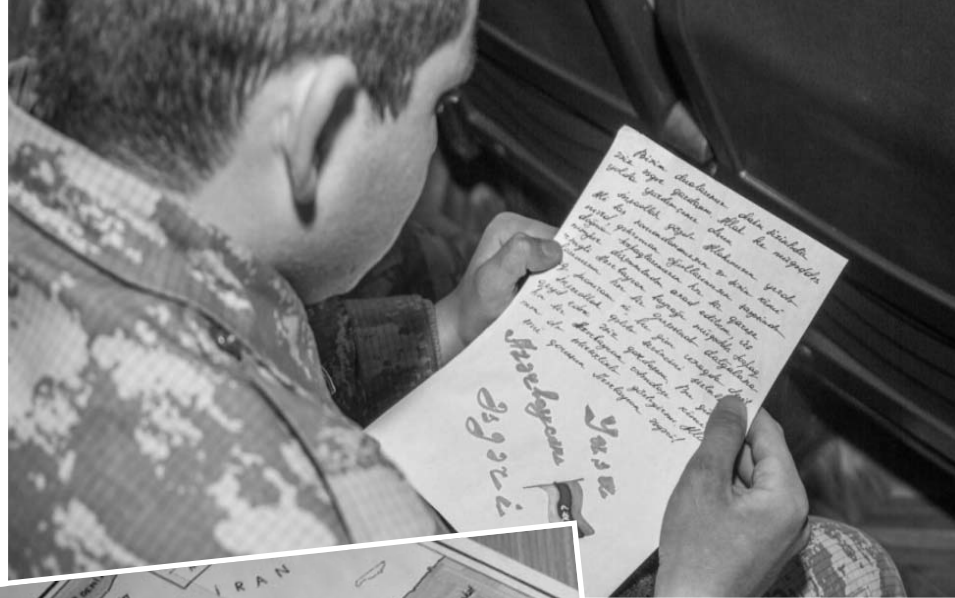
Bu məktublar dünyanın uzaq-uzaq ölkələrindən də gəlirdi, ölkəmizin regionlarından da gəlirdi, hətta yaşadığımız rayonların şəhərindən, kəndindən də... Bu məktublar bir ananın əsgər balasından xəbər gətirirdi, bu məktublar illərlə görüşməyən bacı-qardaşı bir-birinin hal-əhvalından xəbər edirdi. Bu məktublar könül açırdı, könül verirdi, sevgi ilə dolurdu, həsrəti vüsala çevirirdi. Dörd qatlıb zərfə qoyulanda arasına çiçək ləçəkləri səpələnirdi, olurdu ətirli məktublar. Sevgililər uzaq məsafələrdən bir-birinin qoxusunu alırdı bu məktublardan.

Ən əsası isə bu məktublarda hər kəsə məxsus əl yazısı vardı. Hər kəs məktubun üzərini oxumasa belə, zərfi açarkən yazı xəttindən məktubun kimdən gəldiyini təxmin edirdi. Hər kəsin özünəməxsus yazı şəkli vardı. Kimi gözəl dəst-xətlə, kimi necə gəldi, əyri-üyrü xətlə, kimi uzununa, kimi yastısına düzdüyü hərflərlə əl yazısını ifadə edirdi. Lakin nə formada əl yazısı ilə yazılmasından asılı olmayaraq məktublar öz mənasını ifadə edirdi; nigaran qalmamağı, hər şeyin qaydasında olduğunu; hal-əhvalı, vəziyyəti; sevgini, bunun qarşılıqlı olduğunu və sair...

Məktublar insanların sirdaşı, dostu, rəfiqəsi idi sanki: məktublarla dərldəşir, sözsöhbətini onlarla edir, bəzən doluxsunur, bəzən göz yaşlarını kağız vərəqlərin üzərinə töküdü. Yazdıqca danışır, danışdıqca əzizlərini gözü qarşısına gətirir, gözü önündə canlandırır. Sanki onlar uzaq ellərdən bir anlığa məktub yazanın yanına gəlir, söhbətləşib geri qayıdır. Beləliklə, məktub yazmaq tək əl yazısı deyildi. Həm də hissələrin, istəklərin, arzuların cəmləşdiyi sözlər, cümlələr qalereyası idi.

Kağız vərəqlərdən dəmir lövhələrə...

Bu gün artıq həmin məktublardan əsər-ələmət qalmayıb. Nə bizlər məktub yazırıq, nə ürk döyüntüsü ilə o məktubları poçt qutularına salırıq, nə də poçtalyon yolu gözləyirik. Dövrümüzdə kompüterlərin, elektron poçtların, mesajların, sosial medianın və digər sürətli ünsiyyət vasitələrinin ildən-ilə üstünlük qazanması müasir insanı öz fikirlərini əli ilə yazaraq ifadə etməkdən uzaqlaşdırıb. İndi məktub əvəzinə mesaj yazırıq. Fikirlərimizi kağız vərəqlər üzərinə yox, dəmir lövhələr üzərinə töküürük. Bu dəmir parçaları necə get-gedə xarakterimizə yansır, fərqi nə varan varmı? Sanki soyuqlaşırıq... Kağız məktublardakı səmimiyyətdən, istilikdən indi

ixtisarə saldığımız sözlərlə qurduğumuz cümlələrdə əsər-ələmət yoxdur. Yəni cümlə də demək olmaz, onlar yarımçıq fikirlərdir. Heç birinin sonu nöqtə tələb etməyən fikirlər.

Bizi gələcəkdə hüsnxətsiz insanlarla dolu bir həyat gözləyir. Çünki hazırda gənclərimizin əksəriyyəti yazı yazmaqdan çox uzaqdırlar. Əksər gənclərin sosial şəbəkələrdə yazışmaları isə adamı dənşətə gətirir. İllərlə bir vərəq yazı yazmayan bu insanlar artıq necə gəldi yazmağa başlayıblar. Yersiz ixtisarlər, qısaldılıb məhv edilən sözlər, mübtədasi, xəbəri bilinməyən cümlələrə nəzər saldıqda, insanın, heç nə anlamaq olmur. Bütün bunlar isə yazı yazmaqdan illərlə kənarə qalmağın nəticələridir. Əvvəllər orta məktəbi bitirənəndə o qədər yazı yazırdı ki, məktəbi bitirən gənclər ali təhsil aldı-almadı, hamısı mükəmməl yazmaq qabiliyyətinə malik olurdular. İnşa yazılar, imla, ifadə işləri isə o qədər tez-tez yazılırdı ki, xəttimizin gündən-günə daha da səliqəli olması ilə nəticələnirdi. Və

bundan zövq alıb daha çox yazmaq istəyirdik. Beləliklə də xəttimiz "yaşayırdı". Eləcə də əlyazma deyilən bir yazı növünün varlığından söhbət gedə bilirdi.

Bəs indi? İndiki təhsil metodu isə yazı yazmağı o dərəcədə azaldıb ki, uşaqların yazı yazmaq qabiliyyəti sadəcə ibtidai siniflərdə qalıb. Müasir məktəblərimizdə nə əvvəlki kimi tapşırıq yerinə yetirilir, nə də əvvəlki qədər inşa, imla, ifadə yazılır. Bu səbəbdən də yeni bir nəsil yetişir: hüsnxətsiz nəsil...

Qrafologiya elmi məhvə doğru...

İnsanın xətti ilə xarakteri arasındakı əlaqəni qrafologiya adlı elm öyrənir. Bu elm insanın xəttinə görə onun aqlını, iradəsini, emosionallığını və sair kimi keyfiyyətləri qiymətləndirməyə imkan verir. Məsələn, əl yazısını sağa doğru əymək insanın ünsiyyət

qabiliyyətinin göstəricisidir. Bu cür insanlar daha dostcanlı və məsuliyyətli olurlar. Yazı sağa doğru əyildikcə insanın qərarları duyğularının təsirinə düşür. Əl yazısının ümumiyyətlə, düz olması insanın müstəqilliyinə dələlət edir.

Sola doğru əyilən əl yazısı, romantikliyi və ehtiyatlı olmağı göstərir. Bu əl yazısının sahibi əvvəlcə hər məlumatı təsdiqləyir. Başqalarının onu hər hansı bir söz verməyə məcbur etməsindən isə xoşu gəlmir.

Böyük əl yazısıyla yazan şəxslər daha çox dostluğu xoşlayırlar. Kiçik əl yazısı məntiqli düşüncəyə göstəricisidir.

Kobud yazan şəxslər verdikləri sözü yerinə yetirməkdə həmişə tərəddüdə olurlar. Həyatda baş verən hər bir hadisəni ciddi qəbul edirlər. Çox kobud yazı isə şəxsin gərginliyindən xəbər verir. Onu tənqid edənlərə qarşı çox qəzəblidir. Çox incə yazılar isə mühiyyət və insanlara olan həssaslığı təmsil edir.

Mənbələrdə göstərilir ki, yazı xəttinin ölçüsü insanın ünsiyyətçilik səviyyəsini müəyyən edir. Belə ki, iri xətt sahibləri daha ünsiyyətçil və istiqanlı olurlar. Xırda xətt isə insanın özünə qapalılığı və gizliliyi haqqında xəbər verir. Yumru yazı xəttinə malik insanlar isə mehriban və nəzakətli olurlar.

Yazı yazarkən qələmə təzyiq göstərək

az qala dəftəri yaran adamlar iradəli və güclü olurlar. Əksinə olaraq yazıda qələmə güc verməyib, əlini rahat buraxan insanlar bir qəder arxayın və səbirli insanlardır.

Kalliqrafik xətt insanı səliqəli və məsuliyyətli insan kimi xarakterizə edir. Anlaşılmaz xətt sahibinin enerjili, qayğısız və bir qədər əsəbiliyindən xəbər verir.

Bitişik xətt insanın məntiqli düşüncəyə sahib olduğunu izah edir. Yox, əgər hərflər bir-birindən aralıdırsa, bu, insanın güclü intuisiyaya sahib olduğu anlamına gəlir.

Optimist insanlarda sətirələr başlanğıcdan sona doğru yüksəlir. Pessimistlərdə isə əksinə olaraq aşağı enir. Düz sətirələr realistləri xarakterizə edir, hansı ki bu insanlar həmişə sakit olur və hər şeyə tefəkkürlə yanaşır.

Torpağa gömülən əl yazısı

Yaxşı, səhərdən bəri sadələşdiyimiz bu yazı xətlərinə harada rast gəlinə bilər ki, kimlərinə xasiyyəti də müəyyən edilə? İndi bir iki sənəddən başqa, əl yazısı demək olar ki, yoxdur. İnsanlar uzun illər yazmadıqlarına görə xətləri də itib-batıb. Məsələn, otuz-qırxdan adam yazı yazmağa cəlb olunarsa, onların hər birinin xətti uzun illər yazmadıqlarına görə yalnız anlaşılmaz təsir bağışlayacaqdır. Beləliklə də qrafologiya adlı elm də məhvə doğru getməkdədir. Hansı ki, bu elm insan xarakterinin öyrənilməsində böyük əhəmiyyət kəsb edib. İnsanlar var, yazı, xətt yoxdur, deməli, şəxsləri xətlərlə öyrənən elm də yoxdur.

Bir neçə il sonra isə bütün bunların acı nəticələri ilə daha çox rastlaşacağıq. Çünki hələlik orta yaş qrupundan olan insanların yazmaq bacarığı, xətti var. Lakin qarşıda bizə əl yazısı olmayan bir gələcək gözləyir.

Mətanət Məmmədova

Rusiya-Ukrayna müharibəsi 700-cü gününə yaxınlaşır. Fevralın 22-də iki ili tamam olacaq qardaş qırğınının. Bəli, qardaş qırğını, iki slavyan xalqı, həm də bir birindən o qədər də fərqlənməyən, adəti-ənənəsi, ad və soyadı eyni olan, antropoloji quruluşuna görə də bir-birindən seçilməyən rus və ukraynalını əzdirirlər, yox edirlər. Bəşəriyyətə sülhü sadəcə sözdə vəd edən qərblilər Rusiyanın zənginliklərindən faydalanmaq üçün törediblər qırğını. Bu gün nə Rusiyada, nə də Ukraynada əhalinin bəlkə də 60-70 faizi müharibənin əsl səbəbini belə bilmir. Dolu kimi yağan bombalar onları bu sualın cavabını tapmaqda əngəl olur, itkilər o qədər artıb ki, iki qardaş xalq arasında sülhdən danışmaq da kimsənin yadına düşmür. Amma bu mümkündür, bu biabırçılıq, dəhşət nə qədər tez dayansa tərəflərin xeyrinə olar və Qərbin ifşası da tezleşər.

Bəzən bu müharibədə kimin qalib gələcəyi haqda fikirlər və mülahizələr irəli sürürlər. Yaxud, "kim qalib gələcəkdir" sualını tez-tez verirlər. Qalibi axtarmaq əvəzinə müharibəni dayandırmaq daha münasib olar. Bir başqaları da deyə bilər ki, Rusiyanın məğlubiyyəti bütün daşları yerinə oturdur. Ya da şimal qonşumuz bütün zamanlarda SSRİ xalqlarına, yəni sovetləşmiş respublikalara divan tutublar, ona görə də əzilib yox olmaları məntiqlidir. Olsun, kim nə cinayət edibse, cəzasını da çəkməlidir. Amma baxır bu cəzanı kim və hansı maraqlardan verir. Əgər söhbət "15 qardaş respublika"dan və bu torpaqlarda yaşayan xalqlardan gedirsə, cəzalandırmaq da onlara düşər. Daha fransız, amerikalıya, almana, niderlandlıya yox. Bu gün Ukraynada baş verənlər ABŞ-ın rəhbərlik etdiyi koalisiyanın maraqlarına xidmət edir. Müharibə Ukraynanın da problemini həll edən yol deyil, sadəcə məcburi olaraq bu oyuna çəkilib. Rusiya da bu bataqlığa məqsədli şəkildə çəkilib. Qərbin məqsədi Rusiyayı parçalamaqdır və bu əməliyyatdan Azərbaycana bir pay düşəcəksə, biz də ona dəstək olaq. Amma bu, belə deyil, başladılan

Müharibənin 700-cü günü

Diplomat əlavə edib ki, indi Putinin ətrafının belə açıqlamalar verməsi Rusiyanın məqsədinin həqiqətən də Ukraynanı məhv etməkdir. Qeyd edək ki, D.Medvedev 18 yanvar tarixindəki sosial şəbəkə paylaşımında Ukraynanın bir dövlət olaraq mövcud olmaması gerektiğini qeyd etmişdi.

20 milyard avroluq hərbi yardım planı

Rusiya silahlı qüvvələri Ukraynanın Avdeyevka şəhərinə daxil olub. Bu barədə ABŞ-ın Müharibənin Öyrənilməsi İnstitutu məlumat yayıb. Ruslar şəhərdə Sobornaya küçəsi boyunca və Avdeyevkanın cənub-qərbinə doğru irəliləyiblər. Avropa İttifaqı plan hazırlayıb ki, ona əsasən Avropa ölkələri Kiyev haki-

bütün oyunlar zəngin bir ölkəni ələ keçirmək və ac avropalıları daha bir neçə əsr yemləməyə hesablanıb.

Qərb ölkələri təbii ki, öz niyyətlərini həmişə gizli saxlamağa çalışırlar. Bu günlərdə Davosda səfərdə olan Ukrayna prezidenti Zelenskiyə avropalı həmkarları deyib ki, siz Avropa demokratiyasının xilaskarıdır. Siz olmasaydınız Rusiya "soldat"ları Pireney yarımadası ölkələri - Fransa, İspaniyanın Atlantik okeanı sularında "sapoq"larını yuyacaqdılar. Müsəv və misterlərin yalan danışdıklarını Zelenski də bilir. "Ukraynanın Rusiya işğalçıları ilə mübarizədə əcnəbi əsgərlərə ehtiyacı yoxdur. Ancaq müasir texnologiya və silah lazımdır". Zelenski deyib ki, NATO-da olmadığımız görə bu haqda heç vaxt danışmamışam və buna heç bir haqqım yoxdur: "Əsgərlərə ehtiyacımız yoxdur. Sözsüz, əsgərlərimizə Rusiyadakı kimi münasibət bəsləmək və fəlakətə yol açmış İkinci Dünya və ya Birinci Dünya müharibəsini getirib çir-

xarmaq istəyirikse amma bu, texnologiya ilə əlaqəli fərqli savaştır". Prezident vurğulayıb ki, Qərb üçün ucuzu Kiyevə pul və silah verməkdir. Onun fikrincə, Qərbdə Ukraynanın ehtiyacı olduğu hər şey var.

Ukraynanın Rusiya təcavüzünə davam gətirməyəcəyini Avropada çox yaxşı bilirlər. Bəs niyə intensiv yardım etmirlər, axı Kiyev avropalıların "xilaskarıdır"? Bəli, əsas məsələ də budur, Qərb Ukraynanın qələbəsini istəmir, özünə Rusiya kimi dünya liderinə qalib gəlmiş ölkəni rəqib olaraq yetişdirmək istəməyir. Yadıңызdarsa, Ukrayna qüvvələri Xersonu geri alanda Fransa prezidenti Makron Kiyevə dəstək məsələsində Avropa İttifaqında fikir ayrılığına səbəb olan mövqə sərgiləmişdi. Bu, ilk etiraz, yaxud "xoruzun quyruğu" məsələsi deyildi, avropalıların ifşası idi. Ukrayna aldadıldığını anladı, ancaq geriye yol olmadığı üçün susmağa, avropalıların dediklərinə əməl etməyə üstünlük verdi.

Lavrov BMT-də Ukraynadan danışacaq

Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov BMT Təhlükəsizlik Şurasının Yaxın Şərq və Ukrayna üzrə iclaslarında iştirak etmək üçün Nyu-Yorka gedib. Uçuş zamanı heç bir problem yaşanmayıb. Rusiya XİN rəhbərini müşayiət edən jurnalistlərə də məhdudiyətsiz viza təqdim edilib. Bəs BMT-də necə, problem yaşanmayacaq? Davam edən savaşın 700-cü günündə dialoq masasında nə baş verə bilər? Qərbin Yaxın Şərqə başının qarışdırıldığı bir vaxtda Ukrayna müzakirələrinə vaxt ayırması inandırıcı görünmür. Sadəcə, ortada "vaxtı öldürmək" niyyəti var.

"Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının sədr müavini Dmitri Medvedevin Ukraynanın ünvanına təhdidləri sadəcə sözdür və bu bütün dünya üçün qeyri-adekvat görünür". Bunu ABŞ-ın Azərbaycandakı keçmiş səfiri, beynəlxalq ekspert Metyu Brayza deyib. O bildirib ki, Medvedev bu kimi sözlərlə Putinə "Papadan daha çox katolik" kimi görünmək istəyir: "O özünü Putin elitəsi arasında nümayiş etdirmək, necə deyirlər, Papadan daha çox katolik olmağa çalışır. İnanıram ki, Rusiyanın məqsədlərinə çatması şansı yoxdur". Brayza əlavə edib ki, bir neçə il əvvəl Putin özü də Ukraynaya münasibətdə bənzər açıqlamalar verir, onun millətinin mövcudluğunu inkar edirdi.

miyyətinə qarşıdakı dörd il ərzində 20 milyard avrodan çox hərbi dəstək verə bilər. Bu barədə bazar günü The Wall Street Journal sərəncamında olan sənəd layihəsinə istinadən məlumat yayıb. Yazıb ki, Ukraynanın xarici dəstəkdən asılılığını nəzərə alsaq, Aİ ölkələri və tərəfdaşlarının qarşıdakı dövrdə edəcəyi əldə etməyə imkan verəcək, ya da Ukraynanın müqavimət göstərmək qabiliyyətini ciddi şəkildə sarsıdacaq. Yeni təklif 2022-ci ildə yaradılan Avropa Sülh Fondundan 6,5 milyard avro istifadə edəcək bir fondun yaradılmasını, əlavə olaraq 2024-cü ildən 2027-ci ilə qədər ona 5 milyard avronun kreditləşdirilməsini nəzərdə tutur.

Ardı Səh. 12

Əvvəli Səh. 11

Yeni fond Aİ ölkələrinin Kiyev hakimiyyətinə hərbi yardım göstərilməsi, o cümlədən döyüş sursatı, pilotsuz uçuş aparatları və hava hücumundan müdafiə vasitələrinin alınması xərclərini kompensasiya edəcək. Fondun qalan hissəsi Ukrayna qoşunlarının döyüş hazırlığı proqramlarının xərclərini ödəyəcək. Təşəbbüs bu il Aİ ölkələri üçün 7,5 milyard avroya qədər kompensasiya nəzərdə tutur.

Nəşr bildirir ki, Ukraynaya yeni yardım planının müzakirəsi yaxın günlərdə başlayacaq və çox güman ki, fevralın 1-də Aİ sammitində müzakirə mövzularından birinə çevriləcək. Bununla belə, nəşr qeyd edir ki, yeni planla bağlı qərar qəbul etmək bir neçə həftə çəkəcək. Qəzet qeyd edir ki, planın həyata keçirilməsinə əsas maneə onun bütün Aİ ölkələri tərəfindən yekdilliklə təsdiqlənməsi zərurəti olacaq.

Davosda unudulanlar

Bəşəriyyət 2024-cü ili qeyri-sabit tarazlıqda qarşılayır. Bir il əvvəlki apokaliptik proqnozlar özünü doğrultmadı, lakin son illərin pandemiyadan və böyük münaqişələrdən əvvəlki vəziyyətə qayıtmaq mümkün olmadı. Baş verənlər vəziyyətin normallaşması deyil, dəyişikliklərə uyğunlaşmadır. 2024-cü il üçün əhəmiyyətli global risk faktorları arasında Rusiya-Ukrayna münaqişəsi və ABŞ-da prezident seçkiləri xüsusi qeyd edilməlidir. Qısaca olaraq Davosda keçirilən Dünya İqtisadi Forumunda aparılan müzakirələrdən çıxarıla biləcək nəticələr bunlardır. Yanvarın 15-dən 19-dək baş tutan Davos Forumu üçün bu ifadə "Testin yenidən qurulması" idi.

O, dünya siyasətinin və iqtisadiyyatının aktual əsas problemini müəyyənləşdirdi. Forum iştirakçılarının çoxu bildiriblər ki, dünya dövlətlər və dövlət qrupları arasında rəqabət dövrünə qədəm qoyub və bu, həmrəy kollektiv fəaliyyət üçün getdikcə daha az, riskli eksperimentlər və təşəbbüslər üçün isə getdikcə da-

Müharibənin 700-cü günü

2023-cü ildə alovlanan Yaxın Şərç münaqişəsi deyil, əksinə, ABŞ və Çin arasında bir qədər səngimmiş rəqabət, o cümlədən Tayvanın gələcəyinə fərqli yanaşmalar da daxil idi. Bu il qarşıdan prezident seçkilərinin keçirildiyi ABŞ-da baş verən hadisələr forum iştirakçılarının marağına və narahatlığına səbəb olub. Yeri gəlmişkən, ABŞ-ın hazırkı prezidenti Cozef Bayden Davosa gəlməyib. Bunu onun Amerikanın daxili işləri ilə məşğul olması ilə izah etmək çətinidir. Həm Barak Obama, həm də Corc Buş Davosa dəvətdən imtina etdilər. Sədrliyi dövründə dünya siyasi və iqtisadi elitasının bu forumunda iştirak edən yeganə Amerika prezidenti Donald Trampdır.

"The New York Times" yazır ki, Davos iştirakçıları onun prezident seçkilərindəki qələbəsini böyük ehtimalla hesab edirlər. Trampın Ağ Evə qayıdışı, Amerika isteblişmenti kimi, ümidvericidən daha çox həyəcanvericidir. Bu başa düşüldü: o, son səlahiyyət müddətində dünya siyasətində mühüm dəyişikliklərin təşəbbüskarı olub və ya təşəbbüs göstərməyə cəhd edib. ABŞ və Çin arasında qarşıdurma Trampın təşəbbüsü ilə başlayıb. O, amerikalıların qarşılığında heç bir şey istəmədən müdafiə çətri ilə təmin etdikləri onilliklər ərzində mövcud olan sistemi dəyişməyə qərar verərək, Avropanın NATO müttəfiqləri ilə münasibətləri pozdu. Tramp Obamanın dövründə başlayan İranla barışıq prosesini dayandırdı və əksinə, İsrailin ərəb dövlətləri tərəfindən tanınması prosesini başlatdı - hər ikisi, bəzi ekspertlərin fikrincə, sonda Yaxın Şərçdə hazırkı müharibəyə gətirib çıxardı. Bu lider Ağ Evə qayıtsa, hansı xarici siyasət yürüdükdür? Onun seçdiyi seçki taktikası (yalnız onun "əsas elektoratı" üçün vacib olan mövzulara diqqət yetirmək) bu suala aydın cavab verməyə imkan vermir. Amma Trampın özü də ehtiyatlı olmalıdır: 2016-cı ildə Davos Forumunun iştirakçıları da yekdilliklə onun yox, Hillari Klintonun qələbəsini proqnozlaşdırmışdılar.

КАРТА ВОЕННОЙ ОПЕРАЦИИ НА 15 ЯНВАРЯ 2024 ГОДА

ha çox yer buraxır. Qərbin sosialist gündəmi naminə "azadlıq dəyərlərindən", yeni liberalizmdən imtina etdiyini elan edən Argentinanın yeni prezidenti Xavyer Milei kimi bəziləri bunu həyəcanla ifadə etdi. Digərləri, Avropa Mərkəzi Bankının (AMB) rəhbəri Kristin Laqard kimi yeni realıqdan təəssüf hissi ilə danışdılar.

O, "yeni normal" terminini icad etməkdə (və ya ən azı icad etməkdə) hesab olunur. Forumun yekun günündə keçirilən sessiyada Laqard global iqtisadiyyatın vəziyyətini son illərin sınaqlarının nəticəsi kimi xarakterizə edib. AMB rəhbəri avro zonasında və onun hüduqlarından kənarında davamlı iqtisadi artımın əsas əyləcinə çevrilmiş yüksək inflyasiyanın bu il tədricən azalacağını proqnozlaşdırıb. O, həmçinin digər forum iştirakçılarının ardınca qeyd edib ki, dünyanın iqtisadi parçalanması və ənənəvi istehsal və logistika zəncirlərinin dağılması riskləri gözləniləndən az olub. Dəyişikliklərə uyğunlaşa bildik. Eyni zamanda, Laqard digər forum iştirakçılarının dəfələrlə səsləndirdiyi fikirlərə qoşuldu: "yeni normal" qeyri-sabit bir fenomendir, əsasən siyasi dəyişikliklərə həssasdır.

Global sabitliyə təhdidlər arasında təkə

V.VƏLİYEV

ELAN

Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası aşağıdakı kafedralarda vakant yerləri tutmaq üçün müsabiqə elan edir

Solo oxuma və opera hazırlığı kafedrası

Professor
Dosent

Azərbaycan ənənəvi musiqisi və müasir texnologiyalar kafedrası

Professor, sənətsünaslıq üzrə elmlər doktoru

Nəfəs və zərb alətləri kafedrası

Professor, sənətsünaslıq namizədi

Humanitar fənlər kafedrası

Dosent

Konsertmeyster ustalıqı kafedrası

Dosent, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru

Musiqi nəzəriyyəsi kafedrası

Dosent

Musiqi tarixi kafedrası

Dosent, sənətsünaslıq namizədi
Müəllim

Metodika və xüsusi pedaqoji hazırlıq kafedrası

Dosent, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru
Baş müəllim

Müsabiqə müddəti elan qəzetdə dərc edildikdən sonra bir aydır.

Ərizə və sənədlər müsabiqə haqqında əsasnaməyə uyğun rektorun adına bu ünvanla göndərilə bilər.

Bakı şəhəri, Az-1014.

Ş.Bədəlbəyli küçəsi 98.

ŞƏRH + ANALİTİK

Paşinyan hansı məsələni birdəfəlik bağlayır?

qaviləsinin imzalanmasına maneə ola bilər. Ola bilsin ki, Paşinyan ölkənin əsas qanununu dəyişdirməklə bir sıra problemləri "paket" şəklinde həll etmək niyyətindədir".

Siyasi ekspert: "O, Ermənistan köçmüş Qarabağ separatçılarının iddialarından özünü siğortalayır"

Korotçenko əlavə edib ki, beləliklə, o, konstitusiyanın müasir realıqlara uyğun olmayan müddəələrindən imtina edərək, sülh müqaviləsi imzalaya və Qarabağ məsələsini həmişəlik Ermənistan üçün bağlaya biləcək. "O, Ermənistan köçmüş Qarabağ separatçıları

İqor Korotçenko: "Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev hələ 2021-ci ildə bəyan etmişdi ki, Ermənistan konstitusiyasını dəyişdirməli olacaq, çünki orada ərazi iddiaları var"

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın ölkə konstitusiyasında dəyişikliklər etmək barədə qərar verməsi bir sıra politoloqların maraqlı proqnozları ilə müşahidə olunmaqdadır. Onlar iddia edirlər ki, sözügedən dəyişikliklər sülhün bərqərar olmasına şərait yarada bilər.

Rusiyalı politoloq: "Paşinyan Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamaq üçün konstitusiyaya dəyişiklik etmək niyyətindədir"

"Paşinyan konstitusiyaya dəyişiklik barədə açıqlama verib və bunu cari qlobal, eləcə də regional çağırışlara reaksiya kimi izah edib. Bu, Azərbaycan üçün yaxşı xəbər ola bilər". Bunu rusiyalı politoloq İqor Korotçenko sözügedən məsələyə münasibətini açıqlayarkən deyib. Onun xatırlatmasına görə, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev hələ 2021-ci ildə bəyan etmişdi ki, Ermənistan konstitusiyasını dəyişdirməli olacaq, çünki orada ərazi iddiaları var: "Paşinyan Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamaq üçün konstitusiyaya dəyişiklik etmək niyyətindədir. Köhnə konstitusiya ilə barışıq imza atsa, əsas qanuna istinad edərək ölkə daxilində ona qarşı şikayətlər səslənməyə başlayacaq. Həmçinin, Konstitusiyada təsbit olunmuş ərazi iddiaları sülh mü-

nin iddialarından özünü siğortalayır", - deyən rusiyalı politoloq hesab edir ki, bu, həm də şəxsi hakimiyyət rejimini gücləndirəcək: "Axı bildiyimiz kimi, dəfələrlə onu devirməyə cəhdlər edilib. Lakin onların hamısı uğursuz oldu. Görünür, onu hakimiyyətə gətirən Qərbin hələ də ona ehtiyacı var".

Siyasi ekspertin fikrincə, Ermənistanın baş naziri də növbədənəkar parlament seçkisi keçirməyə cəhd edə bilər: "Onun buna hazır olması artıq həkim "Vətəndaş sazişi" partiyasında da öz əksini tapıb. Belə ki, onlar ölkəni prezident idarəçiliyi modelinə qaytarmağa hazırdırlar. Necə ki, bunu bir vaxtlar konstitusiyaya dəyişiklik edib idarəetmə formasını dəyişdirməklə hakimiyyət müddətini uzatmaq istəyən eks-prezident Serj Sarqsyana etmişdi".

Afət Tahirqızı

"Azərbaycan dövləti bütün dinlərə eyni yanaşır"

MÜNASİBƏT

"Din cəmiyyətin ictimai-siyasi həyatının ən vacib sahələrindən biridir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında deputat Azər Badamov deyib.

Deputat bildirib ki, hətta elə ölkələr var ki, radikal dini qrupların cəmiyyətə təzyiq gücü artır və dövlət çevrilişlərinə qəddər aparılır: "Ona görə də bu həssas mövzuya ölkəmizdə xüsusi diqqət vardır. Dini etiqad azadlığı ana qanunumuz olan konstitusiyada təsbit olunmuşdur. Hər kəs dinə etiqad etməsində müstəqildir və heç kəs onun seçiminə təsir göstərməməlidir. Ona görə də dini etiqad azadlığı ölkəmizdə insanları birləşdirir. Təbii ki, radikal qüvvələr də mövcuddur. Onlar insanları yanlış tərəfə çəkməyə çalışır. Amma cəmiyyətimizdə parçalanma yaratmaq istəyən qüvvələrə qarşı da mübarizə aparılır.

Azərbaycan dövləti bütün dinlərə eyni yanaşır. Bir dinə üstünlük verərək digərlərinin aşağılanmasına yol verilmir. Ona görə də ölkəmiz tolerantlıq məkanını kimi özünü dünyada təsdiq etmişdir. Nəinki ölkəmizdə, hətta dövlətimizin dəstəyi ilə beynəlxalq humanitar forumlar keçirilir və bu forumlara dünya-

nin hər yerindən müxtəlif dini konfessiyaların nümayəndələri dəvət olunurlar". "Amma təəssüf ki, dünyada dini etiqad azadlığına baxışlar fərqlidir. Be-

lə ki, Qərb dövlətlərində islam dini təhqir olunur və aşağılanmasına çalışırlar. Məscidlərə, müqəddəs Qurani-Kərimə qarşı vandal hallarını da çox müşahidə etmişik. Onlar İslam dininin nümayəndələrini ikinci dərəcəli insan kimi görürlər və xristian təəssübkeşliyini çəkirlər. Məsələn, Ermənistan xristian ölkə olduğuna görə Qərb birtərəfli şəkildə ədalətsizcəsinə Azərbaycana təzyiq göstərməyə çalışır. Amma yeri gələndə islam dini dünya dinləri arasında ən mütərəqqi dindir. Dinimiz müharibələrə, insanların öldürülməsinə, haqsızlıqlara və ədalətsizliklərə qarşıdır. Təəssüf ki, Qərb bunu qəbul etmək istəmir və öz çirkin niyyətlərindən əl çəkmir. Amma zaman gələcəkdir ki, müsəlmanlar dünya siyasətinin əsl söz sahiblərinə çevrilecəklər" - deyərək əlavə edib.

Söylü Ağazadə

Elçin Bayramlı

Rayonla şəhərin fərqi

Son vaxtlar bəziləri tərəfindən ortalığa yeni bir ideya atılıb. Rayon məfhumu, ümumiyyətlə inzibati bölgü dəyişdirilsin deyər. Bu təkliflərin mahiyyətində nə dayandığı haqda mətbuatda müxtəlif fikirlər səsləndirilir.

Nə bilim vallah, biri deyir, bu rayonları iri qəzalarda birləşdirib daha rahat idarə etmək üçündür, digəri deyir, bununla dövlət xərclərini azaltmaq olar, o biri deyir ki, burada nəse psixoloji məqamlar var. Adam bilmir kimə inansın

Ümumiyyətlə, son vaxtlar insanların illərlə öyrəşdiyi məkanları, avtobus nömrələrini, yer adlarını dəyişdirmək prosesi gedir. Bunu əldə bayraq edən bəzi ağzıgöyçəklər orda-burda danışirlər ki, bəs bu proses zərərli-dir, insanların xatirələrinin, yaddaşlarının silinməsinə gətirib çıxarır.

İnamını yandıra bilmərəm, Avropa psixoloqlarının hansınınsa bununla bağlı əsərini oxumuşdum. Orda adam sübut edirdi ki, insanların gördüyü şeylərin tez-tez dəyişməsi onların yaddaşının silinməsinə səbəb olur. Hətta, faşist konslagerlərində həyata keçirilmiş belə bir eksperimentdən nümunə də gətirmişdi.

Şəxsən mən belə cızmaqaralara inanmaram, nə olsun avropalı yazıb, bəyem Avropada hamı ağıllıdır? Amma bu avropalılar yaman mövhumatçıdırlar, parapsixoloji cəfəngiyyatlara inanırlar. Görmürsünüz, tarixi binaları, abidələri necə qoruyurlar? Radikal konservatorlardır, bunlarda bir cə damcı kreativlik, novatorluq deyilən qabiliyyət yoxdur.

Nədən danışırıdığ, hara gəlib çıxdığ. Hə, əslində, mənim hüsurunuzda ərz etmək istədiyim məsələ bir az ayırıdır. Bu da, alimli, jurnalistli, müəllimli az qala bütün xalqımızın inzibati-coğrafi ərazi bölgüləri haqda yanlış fikirdə olmasından ibarətdir.

Məsələn, bizim ölkədə şəhər deyiləndə ancaq Bakı nəzərdə tutulur. Tutaq ki, biri ölkənin başqa bir şəhərindən- məsələn, Mingəçevirdən Bakıya gələn adamdan soruşurlar ki, "kənddə nə var, nə yox?" və ya "irayonda vəziyyət necədir?". Halbuki, Mingəçevir nə rayon deyil, nə də kənd, 120 minə yaxın əhalisi olan şəhərdir.

Yaxud bölgələrdən (lap elə Sumqayıtdan) Bakıya gedəndə "şəhərə gedirəm" deyirlər. "Hansı şəhərə"- deyər soruşsan sənə "dəvə nalbəndə baxan kimi" baxacaqlar. Çoxları "paytaxt" sözü ilə "şəhər" sözünü sinonim kimi anlayır.

Qəbul olunmuş normalara görə, əhalisinin yarısından çoxu qeyri-aqrar sektorda çalışan, müasir infrastrukturaya malik olan yaşayış məntəqələri şəhər statusu ala bilər. Şəhərin öz göstəriciləri var- bunun böyük və ya kiçikliyi, paytaxt və ya region şəhəri olması əhəmiyyət kəsb etmir. Məsələn, Danimarkada əhalisi 2000 nəfəri ötən bütün yaşayış məntəqələri şəhər statusu daşıyır.

Rayon anlayışı isə, inzibati ərazi vahidi olaraq özündə çoxsaylı yaşayış məntəqələrini (şəhərlər, qəsəbələr, kəndlər) və coğrafi məkanları (dağlar, çaylar, göllər, düzlər və s.) birləşdirən məfumdur. Adətən rayonun inzibati mərkəzi şəhər olur. Elə rayonlar var ki, orada 2 şəhər var- (məs. Lənkəran, Tovuz, Xaçmaz, Cəlilabad və s.).

Amma iri şəhərlərin özləri də (Bakı və Gəncə) rayonlara bölünür. Bu o deməkdir ki, Bakıda yaşayan hər kəs eyni zamanda rayon sakinidir. Məsələn, Nəsimi rayonunun sakini.

Şəxsən mənə çox maraqlıdır, niyə 75 şəhəri olan ölkədə "şəhər" deyiləndə yalnız Bakı nəzərdə tutulur? Niyə digər böyük şəhərlərə (məs. Gəncə, Mingəçevir, Şirvan və s) rayon deyilir?

Bir çox hallarda bu cür ifadələri ziyalılar, deputatlar, nazirlər belə işlədir. Dövlət orqanlarının saytlarında, mediada belə bu cür gülünc səhvlər verilir. Televiziyalarda və rəsmi mətbuatda belə rayonla şəhərin fərqi anlamırlarsa, o zaman savadsız insanlardan nə gözləmək olar?

Dediğim odur ki, hər şeyi öz adı ilə çağırmaq yaxşıdır.

Yanvarın 23-də Gəncə şəhər 8 sayılı orta məktəbdə bir məktəbli digər məktəbli qətlə yetirdi. Beynəlxalq Təhsil Hünərindən 1 gün öncə... Nəşi Təhsil Günü torpağa veriləcək məktəblinin 16 yaşı vardı. Hər ikisi 2007-ci il təvəllüdü olan uşaqlar arasında mübahisə birinin ölümü ilə nəticələndi. Şəhər sakini, 2007-ci il təvəllüdü R. Rəhimovun kəsici-deşici alətlə xəsarət alması və həmin xəsarətdən ölməsi, qətl törətməkdə şübhəli bilinən, 2007-ci il təvəllüdü F. Şabanovun saxlanması ölkə gündəmini zəbt elədi. Təsəvvür edirsiniz? Hər ikisi məktəbli, hər ikisi yetkinlik yaşına çatmayan uşaq. **Biri ölən, biri öldürən...**

Bir müddət əvvəl sosial şəbəkələrdə bir video çıxmışdı qarşıma. TV proqramların birinə çıxan bir valideyn məktəblə bağlı ciddi ittihamlar irəli sürdü. Valideynin dediyinə görə, onun qızının tərbiyəsi məktəbdə pozulur. Əksəriyyət bunu inkar etsə də, o qadının dediklərində həqiqət vardı. Məktəblər artıq təlim-tərbiyə verməkdə acizdir. Təhsil verməyin ödəsindən gələ bilməyən təhsil ocaqları tərbiyə məsələsində nə qədər bacarıqlı ola bilər ki?

Böyük təəssüf hissi ilə etiraf edək, məktəblərdə kriminal vəziyyət hökm sürür. Şagirdlər məktəbə təsəbbülə, bıçaqla gəlir. "Kəpənək" deyilən bıçaq növü ilə qısnama, hədələmə hərəkətləri etməyə meyilli olan nəsil yetişib. Onlar bıçaqla lovğalıq edirlər, qısnama zamanı hədə-qorxu gəlmək üçün istifadə edirlər. Məktəblilərin üzərindən dəfələrlə beşbarmaq deyilən təhlükəli alət aşkarlanıb.

Uşaqlar aqressiya saçır

Uşaqlar saytlardan zorakılıq təbliğ edən oyunların simvolu olan silahlar sifariş edirlər. Daha sonra sifariş edilən silahları məktəbə gətirib sinif yoldaşlarına paylayırlar. Məktəblər və məktəb rəhbərliyi zorakılıq nümayiş etdirən uşaqları asanlıqla müəyyən edə bilir. Bunun üçün sinif rəhbəri, məktəb psixoloqu, məktəblinin dostu var. Xüsusilə də məktəbdə çalışan psixoloqlara çox mühüm vəzifə düşür. Belə uşaqların nəzarətdə saxlanması, onların ailələrinin məlumatlandırılması, kəsici və deşici, zərərverici alətlərin məktəbə daxil olması ilə bağlı ciddi tədbir görülməsi zəruridir. Hər nə qədər müvafiq nazirlik bununla bağlı tədbir görüldüyünü desə də, baş verən hadisələr sübut edir ki, əslində, vəziyyət təhlükəli həddi çoxdan ötüb.

Uşaqları məktəbdən qorunmalı olduq

Qızların məktəbdə zorakılığa, təcavüzə məruz qalması məsələsi zaman-zaman media gündəminə çıxır. Bəzən mediadan kənar qalan hadisələr də olur ki, uşaqların təhlükəsizliyi səbəbindən gizli saxlanılır. Qızlara qarşı cinsi qısnama edən məktəbli oğlanlar əksər hallarda yaşlarının az olması səbəbindən cəzasız qalırlar. Ən yaxşı halda valideynlər məktəbə çağırılıb xəbərdarlıq edilir, ən pis halda məktəbdən xaric edilərək başqa məktəbə göndərilir. Beləcə ayaqlı bəla məktəbdən dolaşır.

Məktəbli qızların intihar etməsi, bullinq məruz qalması məsələsi də həmişə aktual olan məsələdir. Məktəblilərin votsap qruplarında hansısa qızın bədən əzasını müzakirəyə çıxaran oğlanlar bu intihara rəvac verirlər. Uşaq ağı ilə məktəbli sevgilisində çılpaq fotosunu atan qızların bullinqi elə bu addımdan sonra başlayır. Məktəbdə bütün şagirdlərin smartfonunda həmin fotolar olur, qruplarda paylaşılır, bir neçə dəqiqə ərzində bütün sosial şəbəkələrdə yayılır.

Yanvarın 24-ü Beynəlxalq

Məktəbə oxumağa yox, öldürməyə gedən uşaqlar

Təhsil Günüdür

Yeri gəlmişkən, hər il 24 Yanvar Beynəlxalq Təhsil Günü kimi BMT-nin 73-cü Baş Assambleyasının 25-ci maddəsinə uyğun olaraq qeyd edilir. Təhsil hüququ insanın təməl hüquqlarından biridir. İnsan hüquqları, ictimai maraq və ictimai məsuliyyət deməkdir, həmçinin hamı üçün əlçatan olmalıdır.

Beynəlxalq Təhsil Günü, fundamental təhsil hüququnu həyata keçirmək və davamlı, inklüziv və dinc gələcək qurmaq məqsədi ilə elan olunub. Bu beynəlxalq gün diqqəti təhsilin cəmiyyətdəki roluna və əhəmiyyətinə yönəldir, hökumətləri daha parlaq və intellektli gələcək üçün inkişafa səsəylir.

Təhsil əsas hüquq və sosial məsuliyyətdir. YUNESKO-nun məlumatlarına görə, dünyada 262 milyon uşaq hələ də məktəbə getmir, 617 milyon uşaq və böyük savadsızdır, 4 milyon qaçqın isə məktəb hüquqlarından məhrumdur. Bu insanlar təhsil almaq hüququndan məhrum edilib və bu vəziyyət qəbul edilməzdir. UNESKO bütün hökumət və təşkilatlardan keyfiyyətli təhsil vermək üçün səfərbər olmağı tələb edir.

Nə təhsil verir, nə tərbiyə...

Uşaq tərbiyəsi və uşaq təhsili bir-biri ilə əlaqəli olan anlayışlardır. Uşaq tərbiyəsi gözəl əxlaq, nümunəvi insan və müsbət insani dəyərlərə aparıcı prosesdir. Müəyyən bir fənn üzrə bilik, bacarıq və təcrübə əldə etmək isə təhsil anlayışına daxildir. Təhsilin tətbiqi mexanizmi yaxşı ola bilər, amma məzmun qanəedicidir. Bu gün təbliğ edilən təhsil proqramları tərbiyə məsələsini vacib saymır. Qısacası, daha məktəb tərbiyə vermir. Əslində, məktəblər indi heç təhsil də vermir, repetitorluq xidməti olmasa ali məktəblərə qəbul statistikası biabırçı rəqəmlərlə əks olunard.

Təəssüf ki, hazırda bizim təhsil sistemimiz hər şeydən bir az öyrətmə sistemi üzərində qurulub. Hər tədris ilində bir pilot layihə peyda olur, uşaqlar gah bir sistem üzrə təhsil alır, gah da başqa bir sistem. Daha kobud dillə desək, məktəblər uşaqları savadsız edir. Çünki müəllimlər məktəbdə dərs izah etmək əziyyətinə qatlaşmırlar, enerjilərini repetitorluq üçün saxlayırlar.

Məktəblilər innovativ, rəqəmsallaşmış bir

gələcəyə hazır olmalıdırlar, mövcud təhsil sisteminin ən birinci vəzifəsi bu olmalıdır. Bugünkü təhsil sistemi onlara innovativ bir gələcək vəd edirmi? Birmənalı olaraq yox. Onların potensialını üzə çıxaraq təhsil sistemi yaradılmalı və tətbiq edilməlidir. İnkişaf etmiş ölkələrdə qəbul edilməyən təhsil proqramları ilə şagirdlər üzərində dəlilik edən təhsil sistemimiz bunu onlara borcludur. Effektiv öyrənmə və imkanları özündə ehtiva edən dinamik özlü yaradılmalıdır. Fərqlilik yaratmaq adı ilə naməlum təhsil proqramlarını tətbiq edib uşaqların beynini qarışdırmaq yerinə effektiv üsullar tapılmalıdır.

Elm və texnologiya üzərində hökmranlıq etməyi, yeniliklərdən şüurlu şəkildə istifadə

etməyi bacaran, yeni kəşflər edən və eyni zamanda milli kimliyini unutmayan, bütün ixtiraları ilə vətəninə, xalqına xidmət etmək istəyən gənclik yetişdirmək bir ölkənin, bir dövlətin gələcəyə ən böyük yatırıdır. Amma ölkəmizdəki təhsil sistemində olan çatışmazlıqlar həll edilmədikcə, uşaqlarımız məktəbdə deyil, repetitorlar köməyi ilə ali məktəbə daxil olma statistikasını yüksəldəcəksə o yatırımdan söhbət gedə bilməz.

Statistikanı oxuyan utanır

Ötən il açıqlanan statistikada bildirilirdi ki, 2022-ci ilin nəticələrinə görə, 9-cu sinif şagirdləri arasında 21 nəfər, 11-ci sinif şagirdləri arasında 2 nəfər oxuyub-yazmağı bacarmayıb. "Abituriyent" jurnalının 12-ci nömrəsində məlumat verildirdi ki, 9-cu və 11-ci sinif şagirdləri arasında nəinki tədris proqramını minimum mənimsəməyənlər, hətta oxuyub-yazmaqda çətinlik çəkənlər və ya ümumiyyətlə, oxuyub-yazmağı bacarmayanlar da aşkar olunub.

Ekspertlər hesab edir ki, ötən illərlə müqayisədə "2" qiyməti alan şagirdlərin sayının artmasına səbəb olan əsas amil pandemiya-dır. İki il onlayn təhsil sistemi ilə öyrənən uşaqlar əslində bildiklərini də unutdular. Onlayn təhsil şagirdlərin bilik və bacarıqlarına əksər hallarda mənfi təsir göstərdi. Hazırda orta məktəblərimizdə təxminən 1.6 milyon şagird təhsil alır.

Təhsil millətin gələcəyidir, amma gələcəyimiz olan uşaqlar təhsil dilemması qarşısında aciz qalıblar. İllərlə sərəsər qəbul imtahanına hazırlaşan, imtahana giren abituriyentlərin uzun və gərgin hazırlaşma prosesinə görə psixoloji vəziyyəti qaydasında olmur. İllərlə, aylarla hazırlıq prosesi, repetitor köməyi nəticədə bir işə yaramır, uşaqlar qəbul imtahanlarında az bal toplayırlar.

Lalə Mehralı

İqor Korotçenko: “Paşinyan bu məqsədlə Konstitusiyaya dəyişiklik etmək niyyətindədir”

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “Azərbaycan Respublikasının dünya birliyinə inteqrasiyası, region ölkələri və digər dövlətlərlə, beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Xəzər Strateji Araşdırmalar İnstitutunun baş direktoru İqor Korotçenko “Moskva-Baku” portalına Bakı ilə İrəvan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması məsələsində irəliləyişin olmamasının, eləcə də Ermənistanda qarşıdan gələn Konstitusiyaya dəyişikliyinə səbəblərini şərh edir.

- İqor Yuryeviç, yanvar ayı başa çatır, lakin Bakı ilə İrəvan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması məsələsində, necə deyirlər, işlər hələ də pis gedir. Keçən ilin sonunda hər iki tərəfdən sənədlər imzalanmağa hazır olduqları, onun 70 faiz hazır olması barədə aktiv bəyanatlar səsləndi. Amma ortada real heç nə yoxdur. Hətta görüşlər də yoxdur. Səbəb nədir?

- Ermənistan hər zaman İrəvan üçün xarakterik olan eyni qeyri-konstruktiv mövqeni ölkənin hər bir liderinin dövründə də davam etdirir. Bu, mövcud reallıqları etiraf etmək istəməməkdir. İrəvan bu gün ABŞ, Fransa, Almaniya və qismən Aİ kimi xarici oyunçular tərəfindən İrəvanın mövqeyini gücləndirə biləcəyi danışıqlar platformalarından istifadə etmək cəhdlərini davam etdirir.

Bu səbəbdən indi Azərbaycan əvvəllər istifadə edilən Amerika və Avropa platformaları üzrə danışıqlardan imtina edir. Fakt budur ki, Azərbaycan öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü bərpa edəndən sonra Qərb əsəbiləşdi. Bu gün Fransanın güclü təsir gücünə malik olduğu ABŞ və Aİ Bakıya qarşı dost deyil. Ona görə də Bakının heç bir vasitəçi olmadan İrəvanla danışıqlar formatını birbaşa formata keçirməsi təbiidir. Çünki Ermənistan da öz növbəsində bu gün Rusiyaya vasitəçi kimi görmək istəmir. Ona görə də bu gün gördüyümüz vəziyyət yarımb.

Bundan başqa, görünür, erməni tərəfi sülh sazişinin imzalanmasından sonra həll oluna biləcək bezi xırda məsələləri ortaya qoymağa çalışır. Məsələn, İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, sərhədin delimitasiyası və sonradan demarkasiyası prosesi hətta sülh sazişi imzalandıqdan sonra da həyata keçirilə bi-

lər, çünki bu, mürəkkəbdir və illər çəke bilər.

Görünən odur ki, ABŞ, Aİ, Fransa, Almaniya kimi ölkələr indi bir sıra amillərə görə sülh müqaviləsinin imzalanmasına həvəs göstərmirlər. Mənə elə gəlir ki, bu, indiki vəziyyətin əsas elementidir- Qərb oyunçularının çox istəksizliyi budur. İstəməz bu İrəvanın taktikasına da təsir edir. Bunlar reallıqlardır. Kimse bunun asan olacağını gözləyirdi? Yox.

Azərbaycan Prezidentinin məqsədyönlü hərbi-siyasi taktikası olmasaydı, üçtərəfli bəyanatın imzalanmasından keçən üç il ərzində bir məsələ də həll olunmazdı. Hər şey yerində qalacaqdı. Əvvəllər olduğu kimi, Qarabağda da terror və tərribat mənbəyi olmaqda davam edəcək separatçı bir qurum görəcəkdik. Nəticə etibarilə Azərbaycan Ermənistanı konstruktivliyə doğru aparmaq üçün hər şeyi etdi. Amma indi Azərbaycanın ərazi bütövlüyü probleminin rəsmi Bakı üçün qapalı olduğu görünəndə Ermənistan özünü yumşaq desək, qeyri-konstruktiv aparır. Bu, erməni siyasətinin, erməni liderlərinin xarakteridir. Deməli, yalnız Bakının sərtliyi istənilən əməli nəticə verə bilər. Ötən həftə biz Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrovdan eşitdik ki, Bakı Rusiya ərazisində sülh sazişi imzalamaya hazırdır, lakin Yerevanın bu barədə nə düşündüyü belli deyil.

Bu gün biz Rusiyanın mövqeyində müsbət dəyişikliklərin şahidi oluruq. Əgər əvvəllər Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi tərəfindən İrəvana qarşı birbaşa tənqid yox idisə, nazirlik balanslı mövqə tutmağa və ehtiyatlı ifadələr işlətməyə çalışırdısa, indi biz İrəvana ünvanlanmış konkret iddialarla daha prinsipial, dəqiq, aydın mövqə görürük.

Bu, Rusiyanın mövqeyinin təkə-

mülüdür. Biz görürük ki, bu gün Rusiyanın ekspert təşkilatları fəal şəkildə Xarici İşlər Nazirliyinə vəziyyətlə bağlı məlumat verir. Və XİN-in müvafiq strukturları nəticəyə gəlir. Sonra zaman faktoru var, reallıq faktoru var. Və bütün bunlar Moskvanın hazırkı vəziyyətin açıq bəyanatı ilə əvvəlki ehtiyatlı mövqeyinin dəyişməsinə səbəb oldu. İrəvan isə, yumşaq desək, erməni lobbiçiləri kimi Moskvanın müntəzəm olaraq bəyan etdiklərini bəyənir. Bunlar yeni reallıqlardır. Bir neçə il əvvəl erməni lobbiçilərinin diş qıcamalarına səbəb olan qiymətləndirmələrini bu gün nazir Lavrov səsləndirir. Bu gün Rusiyanın milli maraqlarına əsaslanan hadisələrin düzgün təhlili aparılır. Və bu sevincilməyə bilməz.

- Etiraf edirsiniz ki, Bakı və İrəvan birbaşa danışıqlar aparır, amma bu, ictimaiyyətə açıqlanmır?

- Azərbaycan Prezidentinin Administrasiyası ilə Ermənistanın baş nazirinin aparatı arasında kanal yaradılıb. Göründüyü kimi, danışıqlar gedir, lakin tərəflərin bunu açıqlamaq niyyəti yoxdur. Proses davam edir, bir sıra amilləri təhlil etmək bu nəticəyə gəlmək olar. Çox şey yəqin ki, ictimaiyyətə açıqlanmışdır. Digər tərəfdən, görünən nəticələr, heç bir irəliləyiş yoxdur ki, ictimaiyyətə təqdim olunsun.

- Ermənistan hələ də Qərb qanunlarında israrlıdır.

- Burada zəmin ola bilməz. Bu,

Azərbaycanın daxili işlərinə qarışmaq olacaq. Sülh prosesi ikitərəfli prosesdir. Bakı üçün zəminlər məsələsi ümumiyyətlə qəbul edilməzdir. Zəminlərin Ermənistanın tərəfində oynayacağı aydındır. Yaxşı, Makron qərar olacaq, yoxsa Bayden, yoxsa Şolz? Əlbəttə heç biri. Biz görürük ki, Aİ-nin Azərbaycanla sərhəddə müşahidəçi missiyası genişlənir. Bu missiya tamamilə dağıdırdı.

- Və danışıqlar prosesi hansısa qeyri-müəyyən vəziyyətdə olduğu bir vaxtda Qərb dövlətləri anti-Azərbaycan sənədlərini irəli sürməkdə davam edir.

- Bu sənədlər erməni lobbisinin koordinasiya edilmiş təşkilatları ilə qəbul edilir. Həm də erməni təşkilatlarının birbaşa agentləri olan siyasətçilər tərəfindən. Qarşıda ABŞ-da seçki kampaniyası var, büdcəyə ianələr tələb olunur, seçici dəstəyi tələb olunur, buna görə də bir çox amerikalı siyasətçi və iş adamı digər məsələlərlə yanaşı, erməni lobbisinin eqiist maraqlara söykənən istəklərini rəhbər tutacaq.

- Ermənistanın baş naziri Konstitusiyaya dəyişikliyi elan edərək, bunu digər məsələlərlə yanaşı, mövcud global və regional çağırışlara reaksiya kimi izah etdi...

- Etiraf edirəm ki, bu, Azərbaycan üçün yaxşı xəbər ola bilər. Prezident İlham Əliyev hələ 2021-ci ildə bəyan etmişdi ki, Ermənistan Konstitusiyasını dəyişdirməli olacaq, çünki orada ərazi iddiaları var. Mən istisna etmirəm ki, Nikol Paşinyan Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalaması üçün Konstitusiyaya dəyişiklik etmək niyyətindədir. Əgər o, köhnə Konstitusiyaya imza atsa, əsas qanuna istinad edərək ölkə daxilində ona qarşı şikayətlər səslənməyə başlayacaq. Həmçinin Konstitusiyada təsbit olunmuş ərazi iddiaları sülh müqaviləsinin imzalanma-

sına maneə ola bilər. Ola bilsin ki, Paşinyan ölkənin əsas qanununu dəyişdirməklə bir sıra problemləri “paketləmək” niyyətindədir. Beləliklə, o, Konstitusiyanın müasir reallıqlara uyğun olmayan müddəalarından imtina edərək, sülh müqaviləsi imzalaya və Qarabağ məsələsini Ermənistan üçün əbədi bağlaya biləcək. Ermənistan köçmüş Qarabağ separatçılarının iddialarından sığortalanaçaq. Bu, həm də şəxsi hakimiyyət rejimini gücləndirəcək. Axı bildiyimiz kimi, dəfələrlə onu devirməyə cəhdlər edilib. Lakin onların hamısı uğursuz oldu. Amma görünür, onu hakimiyyətə gətirən Qərbin hələ də ona ehtiyacı var.

Ola bilsin ki, Ermənistanın baş naziri növbədənə parlament seçkiləri keçirməyə də cəhd göstərsin, həmçinin ölkəni əvvəllər olduğu kimi prezident idarəetmə modelinə qaytarsın.

Ermənistanın indiki baş nazirinin bu gün prezident üsul-idarəsi formasına qayıtmaq niyyətini inkar etməsinə gəldikdə isə... Vaxtilə Paşinyan Qarabağın Ermənistan olduğunu bəyan etmişdi. Ona görə də o, bu gün bir şeyi, sabah başqa bir şey deyə bilər. Qəfilrdən deyə bilər: xalq bunu istəyirdi və bizim vəzifəmiz həm daxildən, həm də xarici qüvvələrdən ölkənin dövlətçiliyinə, təhlükəsizliyinə zərbə vurmaq cəhdlərinin qarşısını almaqdır. Ona görə də biz bunu dəyişəcəyik. Şəxsi hakimiyyət rejiminin qorunması, səlahiyyətlərin qanuni şəkildə uzadılması- bu gün onun üçün bu, hər şeydən vacibdir.

- Ermənistanın Qərb vektoru hansısa şəkildə yeni Konstitusiyaya öz əksini tapa bilirmi?

- Məncə, lazım olmayacaq. Hər hansı formulalar varsa, bu nəyi dəyişəcək? Bu gün Ermənistanın Qərblə qarşılıqlı əlaqələrinin güclənməsi reallıqdır.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Əməliyyat zamanı yaranan risklər: MƏSULİYYƏT KİMDƏDİR?

“Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 25-ci maddəsinə əsasən hər bir vətəndaş müayinənin nəticəsi, xəstəliyin diaqnoz və proqnozu, müalicə üsulları və bununla bağlı risk dərəcələri, aparılmış müalicənin nəticəsi haqqında məlumatlar da daxil olmaqla sağlamlığının vəziyyəti barədə özü üçün səmərəli formada məlumat almaq hüququna malikdir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Hüquqi-Sosial Yardım və Maarifləndirmə İctimai Birliyinin sədri Fariz Əkbərov deyib. Fariz Əkbərov sözlərinə belə davam edib: “Tibbi xidmətinin göstərilməsi zamanı vətəndaşın həyat və sağlamlığına zərər dəydikdə təqsirkar şəxsin mülk, intizam, inzibati və cinayət məsuliyyəti yaranı bilər.

Xəstə tibbi xidmətlər və həmçinin tibbi xidmət göstərəcək şəxslər barəsində məlumat almaq hüququna malikdir. Xəstəxanada xəstələr tərəfindən aydın görülməyən yerdə tibbi xidmətlərin siyahısı yazılmalı, həmin tibbi xidmətlərin nələrdən ibarət olduğu, tibbi xidmətlərin dəyəri və tibbi xidmət göstərəcək şəxslər barəsində məlumat verilməlidir.

Xəstəyə xəstəliyin nədən ibarət olduğu və hansı şəkildə irəliləyəcəyi, təhlükələri, tibbi müdaxilənin harada, kim tərəfindən, necə olunacağı, riskləri və xəstənin sağlamlığına təsiri, istifadə olunacaq dərmanların önəmli xüsusiyyətləri, tibbi müdaxilə sırasında yaranan biləcək risklər, xəstənin sağlamlığı üçün zəruri olan sağlam yaşam tərzinə dair məlumatlar kimi zəruri, önəmli məlumatlar verilməlidir.

Tibbi müdaxilə nəticəsində vətəndaşın həyatına və sağlamlığına zərər dəydikdə zərərçəkmiş şəxsin bu zərərin əvəzinin ödənilməsi üçün məhkəməyə müraciət etmək hüququ vardır. Vətəndaşa ona vurulmuş həm maddi, həm də mənəvi zərərin əvəzinin tələb edə bilər. Maddi zərər dedikdə, həkim səhvi nəticəsində pasiyentin pozulmuş sağlamlığının bərpa olunması üçün çəkdiyi xərclər, həmçinin bu müddət ərzindən yaşadığı digər maddi itkilər, mənəvi zərər dedikdə şəxsin və ya onun yaxınlarını çəkdiyi mənəvi iztirablar, sarsıntılar və s. başa düşülür”.

Ayşən Vəli

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

“Bakıda avtobusların sayı kifayət qədər azdır”

EKSPERT AÇIQLADI

“Ölkədə ictimai nəqliyyatla bağlı məsuliyyət ona nəzarət edən qurumun üzərinə düşür”. Bu barədə SİA-ya açıqlamasında nəqliyyat eksperti Rövşən Həsənov deyib. Ekspertin sözlərinə görə, ictimai nəqliyyat deyəndə mərkəzdən əlavə ətrafyanı ərazilər, Bakının qəsəbə və kəndləri də nəzərdə tutulur: “Qəsəbə və kəndlərdə ictimai nəqliyyat problemi daha çox nəzərə çarpır. Bu problem avtobusun texniki baxımdan yararsız olmasından, interval müddətinin çox olmasından və digər səbəblərdən yaranır. Onu da vurğulamaq lazımdır ki, avtobusların sayı kifayət qədər azdır. Bu məsələlərə nəzarət edən qurum qanunvericilik üzərindən cəlbədicə təkliflər verməlidir ki, iş adamlarının marağı artsın. Bu artıq böyük bir layihədir və üzərində işləməyə ehtiyac yaranır”.

R.Həsənov bildirib ki, interval və avtobus parkının yenilənməsi üçün həmin marşrutda çalışan avtobus parkı sahiblərinə hardasa güzəşt təklif olunmalıdır ki, buna marağ yaransın: “Yalnız bundan sonra avtobusların sayı, intervalı, texniki göstəriciləri epidemioloji göstəriciləri yaxşılaşdırıla bilər”.

Rəşid Qarayev

Hicama kimlərə tətbiq oluna bilməz?

“Hicama kapilyar damarlarda yığılan toksinləri xaric edən prosedurdur”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında fizioterapevt və hicama uzmanı Ramazan Buluşov bildirib. Bildirib ki, toksinlər əsas bizim qaraciyəri ifraz edən bilməyəndə bizim yediyimiz, içdiyimiz dərmanları, bir çox maddələri kapilyara dərinin birinci qatına yığır: “Dərimiz 3 qatdan ibarətdir - epidermis, derma, gipodermis.

Biz toksinləri epidermisdən xaric edirik və o, toksinlər də bir çox xəstəliklərə, ağrılara səbəb olan maddələrdir. Hicamanın əsas üstünlüyü qan dövranının yaxşılaşdırılmasıdır. Hicama sayəsində bir çox xəstəliklər, problemlər aradan qalxır. Qeyd edim ki, hicama üçün yaş qrupları yoxdur. 12-13 yaş aralığı uşaqlara bir-iki bankadan başlayaraq etmək olar. Onların qan analizinə baxıb onların leykositlərinin, trombositlərinin miqdarına, normasına baxıb onları elə uyğunlaşdırmaq lazımdır. Yaşlılara da məsləhətdir ki, ilk

növbədə analiz versin və daha sonra bu müalicə tətbiq olunsun. Adətən, təzyiqli problemləri 50 yaşdan yuxarı insanlarda başlayır və onlara bu proses daha çox lazımdır.

Hicamanın faydaları haqqında danışdıqımızda bir çoxları deyir ki, “ağır xəstəliklərə yardım edir”, əslində, bunu demək tam düzgün deyil. Çünki bəzən olur müəyyən ağır xəstəlikləri aradan qaldırır, təsir edir amma əsas faydaları bunlardır.

- * Qan dövranının yaxşılaşdırılması
- * Əzələlərin yumuşaltması,
- * Sinirlərin rahatlaşdırılmasıdır
- * Orqanların funksiyalarını normalaşdırır
- * Tutulan damarların açılmasıdır.
- * Miqrənə

Miqrenə ən effektiv təsir edən müalicələrdən biridir. Düzdür, deməzdim tam aradan qalxır, amma müəyyən seanslar tətbiq etsək,

artıq uzun müddət başağrısı, baş tutulması uzun müddət baş verməyəcək. Bundan əlavə deyə bilərəm ki, adətən təzyiqli, şəkər diabetli xəstələrinə və yaxud da əzələ spazma, osteoxondroz, bel ağrıları, sinir ağrılarına, müəyyən qədər varikoza yardım edir. Hicamanı ağır xəstəliklərə, hemofiliya, talassemiya, sirroz xəstəliklərinə etmək olmaz. Lakin “Anemiya” xəstəliklərində isə hicama etmək üçün, ilk növbədə, onun qan faizinə trombositlər, leykositlərin miqdarına baxıb ona uyğun tətbiq etmək olar”.

Sevilin Abbasova

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyov
küçəsi, 66.

Şəhadətname: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700